ВІСНИК

ПРОГРАМ ШКІЛЬНИХ ОБМІНІВ

18

2003

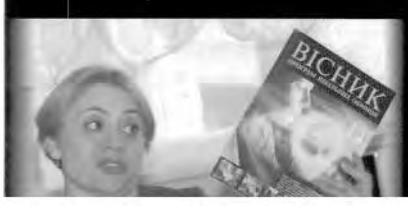

Happy New Year to Visnyk Readers

As I look forward to my first holiday season here in Ukraine, I wanted to take this opportunity to send my best wishes to the secondary school teachers and administrators of Ukraine. Even in my short time here, I have been extremely impressed with your dedication to your students and the commitment of so many of you to raising the standards of teaching in history, civic affairs, and English teaching. I have visited some of your conferences and events and have seen first hand the creativity and energy many of you are devoting to your calling. We at the Public Affairs Section of the United States Embassy in Ukraine are proud to be able to work with you in this effort. I look forward to another fruitful year of mutual cooperation.

Ліса ХЕЛЛЕР,
аташе з питань культури
Посольства США в Україні

Дорогі наші друзі!

З приємністю звертаємося до вас у цей радісний час підготовки до свят Різдва та Нового року.

Десь у цій передсвятковій метушні ми повинні знайти хвилинку, щоби зупинитися над пройденим роком: скільки планувалося, скільки вимагалося, скільки зроблено, скільки було успіхів і невдач. Знаючи вас, можна з певністю сказати, що, по великому рахунку, було набагато більше досягнень, ніж невдач. І це завдяки вашій небайдужості, творчості, наполегливості, відданості вашому дуже важливому призначенню становити молодь, яка буде гідною нової України, що посідатиме важливе місце у Європейському – Світовому співтоваристві.

Ви вибрали надзвичайно важкий, але важливий шлях зі складними обов'язками і відповідальністю, як ніхто інший, формувати майбутнє України, бо саме від вас залежить, чи буде наша молодь активною, здатною мислити критично й робити правильний усвідомлений вибір. Ми за вас переживаємо, ми підтримуємо вас і ми пишаємося вами!

Ми вже бачимо результати вашої роботи в громадських організаціях, що ви створили, у проектах, які ви здійснили, і, звичайно, у тому, що ваші учні й студенти виграють конкурси на навчання у США, повертаються в Україну і втілюють власні проекти щодо покращення свого оточення, на користь своєї громади і своєї країни.

Ми бажаємо і далі співпрацювати з вами, тому що освіта у XXI столітті це не місцева – це глобальна справа. Отже, ми маємо докладати обопільних зусиль, щоби розвивати освіту на благо наших народів. Ми й далі будемо заохочувати вас брати участь у наших різноманітних програмах обміну, стажування і професійного розвитку для подальших досягнень і творчої роботи з вашими колегами і молоддю обох наших країн.

Ми завжди раді дізнатися про завдання, які постають перед вами, і про ваші успіхи.

Щиро бажаю вам і вашим рідним щастя й добробуту, радості, любові і злагоди.

Нехай усім нам щастить!

Марта ПЕРЕЙМА,
заступник аташе з питань культури,
Відділ преси, освіти та культури
Посольства США в Україні

Кому потрібен новий досвід?

Наталія ЄРЕМЕЄВА,
Відділ преси, освіти та культури
Посольства США в Україні

Колись Жанна Шатрова, випускниця програми «Українсько-американські премії за досягнення у викладанні» з Кривого Рогу, за чашкою кави розповіла мені, що хотіла б запросити до свого міста колег – випускників програм Держдепартаменту США, з якими їй щастить спілкуватися на зустрічах і професійних конференціях. Вона вважає, що їхні розробки напевно будуть цікавими для вчителів її методоб'єднання. І їй самій також є чим поділитися – Жанна має цікаві напрацювання, які з'явилися завдяки спробам втілити привезені зі США ідеї. Наступні три роки Тернівська гімназія, де працює Жанна, з піднесенням створювала і втілювала програму партнерства, надихнувши майже все своє місто на співпрацю над екологічним проектом, що здійснювався разом Тернівською гімназією і школою з Ла-Пуенте (Каліфорнія). То був перший поштовх – виникла ідея поширення досвіду впровадження нових підходів до життя нашої загальноосвітньої школи. Однак ідей багато – а що саме з них і як поширювати? Як дізнатися, що цікаво школам і що реально вони вже намагаються змінювати, чим саме можуть бути корисними їм наші випускники? Ми вирішили спробувати...

Протягом 2003 року Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні на конкурсних засадах надавав фінансову підтримку на оплату подорожі випускників американських програм, якщо вони запрошені педагогічною громадою зробити доповідь або провести якийсь тренінг (і мають відповідні тренерські навички). Ми приймали заявки від шкіл, педагогічних колективів, методичних об'єднань і намагалися отримати від них зрозумілі відповіді щодо конкретних проблем, над якими вони працюють. Але... На жаль, конкретна відповідь сама по собі є інколи проблемою.

Схема оголошеного конкурсу вимагала від запрошувачів докласти досить багато зусиль на користь власного колективу: визначити спільну проблему, спланувати семінар, окресливши очікувані результати, знайти відповідних доповідачів або тренерів, щоб захід був цікавим та продуктивним, домовитися з ними про час і зміст їхньої роботи, відіслати заявку на конкурс. Але то ще не все, бо заздалегідь треба було вирішити чимало супутніх деталей – підібрати готель, узгодити початок семінару з розкладом потягів чи автобусів, підібрати зручне приміщення, потурбуватися про воду, їдальню у вихідний день тощо. Співпраця організаторів з найбільш відкритими до інновацій інститутами післядипломної педагогічної освіти дозволяла залучити кошти місцевого бюджету для оплати подорожі та перебування слухачів семінарів.

А скільки збиралося людей! Майже всі заходи, що відбувалися на базі шкіл і гімназій, проходили при переповненій аудиторії – приходили ті, кому по-справжньому було цікаво.

Ось що написала у підсумку вчителька НВК № 16 з Мелітополя Любов Нечипоренко: «Хотілося б, щоб такі семінари були нормальною роботою, а не рідким святом. Щиро дякую тренеру». Я б додала, що треба дякувати і організаторам того семінару – координаторові проектної діяльності НВК Ірині Богослав, іншим натхненникам подібних заходів, які шукають нове, сучасне в Україні, за кордоном, в Інтернеті, у ЗМІ і роблять усе, аби бути професійними не тільки на місцевому рівні, самі створюють попит на якісні й сучасні технології підвищення кваліфікації і намагаються встигати за вимогами часу.

Загалом у 2003 році за проектом «Педагогічні інновації» було підтримано 29 тренінгів. Часто розкладом одночасно передбачалися різні програми для вчителів-предметників та адміністраторів, завучів з виховної роботи. Інколи групи об'єднувалися. Приємно було бачити на тренінгу, як працюють разом у команді вчителі й адміністратори – мабуть, то є яскравим підтвердженням розуміння спільної мети у колективі.

Завдяки поданим заявкам від тренерів на вебсторінці *Вісника програм шкільних обмінів* ми збираємо описи тренінгів, що мають попит. Я сподіваюся, що це хай навіть трошки, але полегшить пошук потрібних тем. А наших випускників – тренерів і авторів цікавих адаптованих розробок я запрошую розмістити описи на сайті – небайдужим людям завжди цікаво дізнатися про досвід впровадження інновацій. І будьте певні – якісний і проблемний матеріал завжди помітять!

Тренери ділилися своїми думками:

«Високий рівень мотивації учасників та організаторів тренінгу, працівників інституту після-

дипломної освіти, які глибоко розуміють нагальність демократичних змін у школах України, забезпечили якість заходу, про що свідчать листи оцінювання тренінгу. Найбільшу зацікавленість заступники директорів шкіл виявили до нових форм організації внутрішкільної роботи та нових форм інтерактивного навчання. З точки зору організаторів та тренерів саме ця аудиторія може забезпечити впровадження нових форм роботи у школах, оскільки вони мають можливість проводити навчання усього педколективу. Слухачі зазначали взаємозалежність процесів демократизації суспільства і школи, методики навчання та розвитку громадянських навичок».

Олександр Войтенко,
випускник програми «Партнери в освіті»,
DEEP, відгук про семінар-тренінг
«Завдання, зміст та форми роботи
заступника директора школи нового типу
в контексті громадянського виховання».
м. Чернігів, 23–24 жовтня 2003 року.

«На нашу думку, результатами подібних тренінгів є демонстрація вчителям різних регіонів досягнень педагогіки і дидактики, зокрема інтерактивних технологій навчання, які покликані підвищувати мотивацію навчальної діяльності учнів і її результативність. Спілкування з учителями різних регіонів показало, що у нас всіх єдині проблеми, майже уніфіковані підходи до викладання (оскільки єдиною є система контролю), і ознайомлення з новими підходами викладання, які базуються на світовому досвіді, вкрай необхідне. Сьогодні освіта України заповнює ті прогалини, які виникли із здобуттям незалежності: створюються нові навчально-методичні комплекти для учнів, помаленьку до школи "приходять" комп'ютери, дидакти напрацьовують методичні рекомендації для вчителів, проте головними особами в школі залишаться у всі часи Учень і Вчитель. Як зробити, щоб вони чули одне одного, розуміли одне одного і допомагали одне одному?.. Дуже важливим виявилося включення теми "самоврядування" до програми, оскільки змусило задуматися і висловлюватися про причини "власної пасивності" (не щодо учнів, а щодо членів колективу, громади). Учителі погоджувалися, що потрібно переглянути власні підходи до викладання предметів, і скаржилися на недостатнє забезпечення методичною літературою».

Лариса Середяк,
випускниця програми «Civitas Exchange»,
відгук про навчальний семінар для вчителів
«Використання інтерактивних технологій
в навчальному процесі».
*с. Ковалівка Київської області,
21–22 серпня 2003 року.*

«Учасники семінарів, підкреслюючи високий інтерес до проблематики тренінгів, у той же час відзначили як негативний бік подібних заходів надмірну кількість учасників у навчальних групах та... дефіцит часу. Серед побажань найчастіше зустрічається прохання зробити подібні семінари систематичними».

Анатолій Ковтонюк,
випускник програм «Партнери в освіті»,
«Civitas Exchange».

А ось що пишуть учасники в анкетах-відгуках:

«Після цього семінару я зможу донести до вчителів моєї школи важливість оволодіння новими методиками, за якими майбутнє».

«Для мене не новими були пропоновані форми роботи, але ці два дні дали розуміння, як потрібно організувати внутрішкільну методичну роботу».

«Тепер я зможу навчити своїх колег тому, чого навчилася сама за ці дні».

«Все було новим на семінарі, але головне, що я зрозуміла, як пов'язана наша робота з демократією».

«Мене переповнюють почуття. Почуте і побачене має бути донесене до вчителів. Такі семінари дуже потрібні».

«Семінар пройшов надзвичайно швидко й цікаво. Новою була форма його проведення, незвичною доброзичлива атмосфера, яка панувала увесь час. Тепер я зможу не лише широко застосовувати інтерактивні технології, а й навчати інших, виходити з критичних ситуацій "демократичним" шляхом».

«У понеділок прийду до школи і ще раз обміркую весь план виховної роботи».

637 вчителів та адміністраторів шкіл відклали свої справи і переважно за рахунок свого вільного часу відвідали тренінги. Майже всі організатори підкреслили високий професійний рівень тренерів і висловили бажання й надалі запрошувати їх до своїх шкіл та об'єднань.

Щороку за нашими програмами освітяни привозять нові ідеї, щороку випускники впроваджують різні підходи, шукають нові форми роботи. А отже, з'являються нові потреби, бажання свіжого повітря змін. Тому Відділ преси, освіти та культури у 2004 році продовжуватиме конкурсну програму підтримки подорожей для тренерів, які працюють для середніх шкіл.

Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні оголошує

КОНКУРС ОСВІТНІХ МІНІ-ГРАНТІВ «ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ»

З метою підтримки впровадження сучасних освітніх методик та підходів, втілення досвіду випускників програм Держдепартаменту США й поширення міжнародних тенденцій в освіті Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні оголошує конкурс освітніх мінігрантів «Педагогічні інновації».

З 10 листопада 2003 року по 5 вересня 2004 року розглядатимуться запити від педагогічних колективів на підтримку проведення тренінгів та семінарів, що мають на меті практичне застосування освітніх інноваційних технологій у середній школі.

Підтримка від Посольства США надаватиметься у вигляді гранту для українського тренера на покриття витрат на подорож протягом проведення тренінгу та роздаткові матеріали для слухачів.

Розглядатимуться заяви від педагогічних колективів, які представляють щонайменше 5 шкіл міста/району/області, щодо запрошення на семінар випускника однієї з програм Держдепартаменту США як доповідача/тренера або подання від колективу освітян – випускників програм Держдепартаменту США на запрошення сертифікованого українського тренера/доповідача. Приклади тренінгів, що отримали підтримку Відділу преси, освіти та культури 2003 року, можна знайти на веб-сторінці *http://visnyk.iatp.org.ua* у розділі Розробки/Тренінги.

По докладніші консультації звертайтеся у Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні за тел. (044) 490 4116. Форми заяв можна отримати з веб-сторінки Посольства США в Україні *http://usembassy.kiev.ua/assistance_innovations-grant_ukr.html* або звернувшись листом на електронну адресу *Visnyk@iatp.org.ua*.

Заява має бути оформлена за встановленою формою і подана на розгляд не пізніше ніж за півтора місяця до події на адресу Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні (*04050, Київ, вул. Глибочицька, 4, Відділ преси, освіти та культури, на конкурс «Педагогічні інновації»*) або електронною поштою на адресу *Visnyk@iatp.org.ua*.

Датою подання заяви вважається дата надходження ПОВНОГО комплекту документів до Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні. Повний комплект містить Запит від організаторів, Підтвердження від тренера й додатки про порядок денний, учасників події, кваліфікацію тренера і докладний опис тренінгу.

Американські ради з міжнародної освіти оголошують

КОНКУРС ЗА ГРАНТОВОЮ ПРОГРАМОЮ LIGP ПІДТРИМКИ ІНІЦІАТИВ ВИПУСКНИКІВ ПРОГРАМ ДЕРЖДЕПАРТАМЕНТУ США

До 27 лютого 2004 року Американські ради з міжнародної освіти: ACTR/ACCELS прийматимуть до конкурсного розгляду проекти від випускників Програми обміну студентів ВНЗ (FSAU), Програми стипендій для аспірантів ім. Е. Маскі (Muskie/FSA), Програми стажування молодих викладачів (JFDP) та Програми «Партнери в освіті» (PIE), які спрямовані на підтримку ініціатив щодо соціального, економічного і політичного розвитку України. Подані проекти мають бути побудовані на отриманому у США досвіді. Грантова підтримка проектам-переможцям не перевищуватиме 5000 доларів США.

Докладнішу інформацію та анкети можна отримати
в офісах Американських рад в Україні (тел. у Києві (044) 213 2532, 246 8222)
або на сайті http://alumni.state.gov.

Проект «Річна школа лідера» в розвитку

Олена ФРАНЧУК,
координатор Рівненського віртуального центру громадянської освіти, випускниця програми «Українсько-американські премії за досягнення у викладанні»

Ідея підтримки розвитку руху випускників освітніх програм, фінансованих урядом США, знайшла своє втілення у проекті «Річна школа лідера», котрий діє упродовж 2003–2004 рр. Привабливість цього проекту в тому, що він не є затвердженою програмою дій на рік, а кожна ініціативна група випускників може додати до нього регіональні події й використати досвід, набутий у ході участі в проекті, для успішної реалізації планів, пов'язаних із демократизацією системи освіти в Україні. Позитивність проекту учасники вбачають і в тому, що метою його реалізації були підтримка і професійний розвиток не одного лідера ініціативної групи, а залучення широкого кола випускників до активної діяльності, оскільки кожен з них є перспективним лідером у своїй школі, НГО, місцевій громаді. Проект є відкритим – він залучає до співпраці вчителів, представників громадськості, керівників освітою, партнерські організації. Проект реалізується за підтримки Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні.

«Асоціація шкіл-партнерів», діяльність якої спрямовано на розвиток партнерських відносин між школами, що мають у складі педагогічного колективу випускників урядових програм США (TEA, PIE, Community Connection, SSPP та ін.), стала ініціатором кількох значних подій, що сприяли успішній консолідації освітянських кіл в Україні, серед яких семінар **«Лідерство. Ініціативні групи випускників американських програм і розвиток освіти в Україні»** (29–30 січня 2003 р., м. Рівне), тренінг **«Школа лідера»** (13 вересня 2003 р., м. Київ), семінар-тренінг **«Соціальне партнерство та ініціативні групи випускників урядових програм США»** (22–24 жовтня 2003 р., м. Рівне).

Січнева зустріч представників регіональних ініціативних груп стала відправною точкою більш системного розвитку подій, і цьому сприяло Звернення до випускників програм, фінансованих урядом США, та до партнерських організацій. Результатом успішної реалізації планів та проектів, що обговорювалися на семінарі, стали семінари та зустрічі випускників у регіонах, наприклад: низка семінарів у Запоріжжі, семінар-тренінг **«Використання досвіду та творчих можливостей випускників урядових програм США щодо розвитку освіти в Україні, розбудови демократичного суспільства»** у Дніпропетровську; семінар **«Формуємо майбутнього лідера»** у Херсоні; цикл семінарів та тренінгів у Тернополі **«Інноваційні методи у викладанні курсу громадянської освіти та країнознавства»** для вчителів міста й області. Журнал *Вісник шкільних обмінів* та форум Інтернет-видання активно висвітлювали хід подій.

Одноденний тренінг **«Школа лідера»**, який відбувся 13 вересня 2003 р. в Київському ресурсному центрі випускників американських програм, мав на меті розвинути практичні лідерські навички учасників, їхні творчі здібності та створити умови для удосконалення особистих і професійних якостей, продемонструвати роль різних рівнів спілкування, виробити навички формування команди та усвідомлення необхідності її створення. Для участі у тренінгу було запрошено по одному представнику з регіону, які знайшли час та натхнення на волонтерських засадах згуртувати в регіоні ініціативну групу вчителів-випускників у галузі освіти. Тренінг Лариси Середяк та Лілі Левкевич був присвячений таким темам, як оцінка якостей та психологічні типи сучасних ділових лідерів, закони лідерства, пошуки мотивації діяльності персоналу й досягнення успіху. Актуальним став розгляд питань, пов'язаних із проблемою управління часом, поєднання планування роботи й імпровізації, планування дня, кар'єри, робочого часу, контролю. Учасники відзначили в анкетах ефективність тренінгу з використання інтерактивних технологій навчання, доцільність і системність укладання навчальних тем, велику палітру психологічних тестів, які дозволяють оцінити себе як лідера і дають можливість застосовувати їх у подальшій роботі. Представники ініціативних груп через обмін досвідом в ході презентації перспективних ідей спільних проектів отримали інформацію щодо практичних кроків реалізації власних ідей, сформували позитивне ставлення до майбутньої роботи у своєму регіоні, виробили та узгодили перші кроки для налагодження діяльності на місцях (розробили програму-мінімум на жовтень і програму-максимум до січня). За оцінкою учасників, тренінг виправдав усі очікування. Під час імпровізованого круглого столу по закінченні тренінгу було порушене питання Інтернет-зв'язку і комунікації між членами ініціативних груп. Присутній на тренінгу представник програми IREX/IATP Богдан Микицей підтвердив наміри програми надавати якнайактивнішу підтримку ініціативам випускників через IATP-центри та регіональні віртуальні центри. Так, Юлія Воробкевич, координатор випускників програм в Україні, за інформаційної підтримки ACTR/ACCELS забезпечила організацію 2 жовтня 2003 р. **Інтернет-конференції для випускників програм – вчителів та адміністраторів середніх шкіл, присвяченої Дню вчителя.** У чаті за технічної підтримки 20 центрів IATP

та віртуальних центрів України змогли представити себе і роботу регіональних ініціативних груп близько 48 активних учасників. Одним із пунктів плану Інтернет-конференції була дискусія, що включала такі питання: плани та очікування від нового навчального року; рекомендації вчительства Міністерству освіти і науки України – які нововведення були б, на думку освітян, найпріоритетнішими в системі середньої освіти України на найближчий рік. Остання частина чату була дуже важливою, оскільки все, що там було сказано (понад 130 пропозицій), заплановано передати через ІАТР до Міністерства освіти і науки України з подальшим обговоренням у загальноукраїнському чаті з міністром освіти (листопад-грудень 2003 р.). Ще одним успіхом чату можна вважати потік новин із регіонів; частина подій була пов'язана з наслідками участі у тренінгах проекту «Річна школа лідера» (див. форум http://visnyk.iatp.org.ua).

Семінар-тренінг **«Соціальне партнерство та ініціативні групи випускників урядових програм США»**, який відбувся 22–24 жовтня 2003 р. у м. Рівному, зібрав 24 представники від 17 областей України. Не можна стверджувати, що заявок на участь у семінарі було надто багато. Заходи, що плануються «Асоціацією шкіл-партнерів», мають репутацію практично спрямованих, високопрофесійних і вимагають творчої віддачі від участі в них. Тому аудиторія учасників зібралася безумовно представницька, зацікавлена і творча. Мета семінару була такою: розвивати практичні лідерські навички учасників семінару, ознайомити з технологіями розвитку мотивації волонтерської діяльності команди, визначити напрямки пошуку локальних джерел фінансування на рівні середньої школи. Досвідчені тренери Олена Пометун, голова організації «Вчителі за демократію та партнерство», завідувач кафедри історії Академії педагогічних наук, професор, та Ігор Сущенко, виконавчий директор та тренер з навчання соціального проектування, забезпечили високопрофесійний рівень проведення занять. Протягом тренінгу, в ході напрацювання аргументів та контраргументів щодо цінності набутого в США досвіду, відбулося зрушення від презентаційних думок «я вмію» до навчальних та організаційних «ми зможемо». Велике задоволення учасники дістали від роботи з вправами на отримання соціальних навичок (звернення до посадової особи, написання прес-релізу). Учасники внесли пропозиції щодо висвітлення на наступних семінарах таких тематик: фінансовий менеджмент; побудова команди, результативність її роботи; діловий етикет; тренінг для тренерів.

Програмою семінару також передбачалось ознайомлення з **інтерактивними технологіями навчання,** проведення круглого столу-дискусії, обмін ідеями і професійним досвідом. Тренери Анатолій Ковтонюк, Лариса Середяк, члени Всеукраїнської асоціації вчителів історії і суспільних дисциплін «Нова доба», випускники програми «Civitas» (2002 р.), поставили собі за мету в ході тренінгу опрацювати інтерактивні методи навчання для підвищення мотивації навчання й урізноманітнення форм роботи на уроках; продемонструвати можливість застосування інтеракції на уроках з різних предметів; переконати учасників, що використання інтерактивних технологій сприяє розвитку комунікативних навичок учнів. У доброзичливій атмосфері обговорювалися можливості застосування різних інтерактивних технологій навчання на уроках («Займи позицію», «Громадські слухання», «Суд від свого імені», «Дерево рішень»). Учасники отримали цікаву інформацію щодо можливостей створення педагогічного і батьківського врядування в школі.

У рамках семінару учасникам було надано можливість презентувати власні методичні проекти, провести мобільний тренінг для вчительської аудиторії Рівненської області. 24 жовтня 2003 року в Рівненській державній обласній бібліотеці на базі Ресурсного центру для вчителів англійської мови та Інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку» відбувся обласний семінар методистів, керівників методоб'єднань та вчителів англійської мови «Телекомунікаційні технології в діяльності вчителя іноземної мови», організований і підготовлений разом з Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти та Рівненським віртуальним центром. Основною темою семінару було питання необхідності впровадження передових методів навчання та новітніх інформаційних технологій у роботу сучасної загальноосвітньої школи. Учасникам семінару були запропоновані тренінг з телекомунікаційних технологій за програмою «I'EARN» (Н. І. Карплюк, вчитель-методист ЗОШ № 15), презентація-тренінг програми «Kidlink» (Марія Ростоцька, вчитель англійської мови та країнознавства ЗОШ № 3, представник ІАТР-центру м. Тернополя). У роботі семінару взяли участь Богдан Микицей, координатор грантової роботи і роботи з партнерами (ІАТР, м. Київ), та Юлія Воробкевич, коорди-

натор роботи з випускниками програм наукового, академічного обмінів ЕСА для України (м. Київ). Учителі ознайомилися з роботою Ресурсного центру для вчителів та Інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку» (С. О. Волкова, директор центру), які нещодавно відкрилися в Рівненській державній обласній бібліотеці за сприяння Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні. У семінарі взяло участь 39 учителів англійської мови області та міста. У ЗОШ № 15 м. Рівного того ж дня зібралась аудиторія із 26 вчителів для участі в міні-тренінгу тренера Зої Пухи, вчителя англійської мови Носівської гімназії Чернігівської обл.

Насичена програма семінару-тренінгу передбачала і час для обговорення проблем, досвіду вирішення складних питань співпраці мережі випускників освітніх програм з урядовими структурами та громадськими організаціями, для аналізу діяльності регіональних ініціативних груп. Емоційний, гарно й з добрим гумором оформлений виступ-звіт Світлани Шаботіної, директора навчально-виховного об'єднання № 113 м. Дніпропетровська, і Наталі Малахової, директора Всеукраїнського методичного центру шкіл європейської мережі зміцнення здоров'я (гімназія № 136 м. Дніпропетровська), про семінар для новопризначених керівників шкіл Дніпропетровської області, організований НГО «Дивосвіт» спільно з ДОІППО, викликали неабиякий інтерес слухачів. Адже такі справи і виявляють рівень підготовки ініціативної групи до активної співпраці на ниві розбудови освіти в Україні.

Дуже важливими для учасників семінару були презентації перспективних ідей спільних проектів на засіданнях круглого столу (див. форум *Вісника шкільних обмінів* http://visnyk.iatp.org.ua «Адреси успішного досвіду»).

На підсумковому засіданні учасників семінару було проаналізовано виконання проекту розвитку мережі ініціативних груп випускників урядових програм США, прийнятого на семінарі 29–31 січня 2003 р. Під час обговорення визначено такі досягнення:

ознайомлення членів ініціативних груп у регіонах України з рішеннями і пропозиціями учасників семінару;

формування та розвиток регіональних ініціативних груп (Рівне, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Херсон, Тернопіль, Крим, Луганськ, Черкаси);

створення і поповнення банку даних про ініціативи, що реалізуються в регіонах, для активного залучення випускників/ініціативних груп до співпраці міжрегіонального рівня;

проведення регіональних тренінгів, навчань, семінарів для членів ініціативних груп з метою професійного зростання (Рівне, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Херсон, Тернопіль, Крим, Луганськ, Черкаси, Ужгород, Полтава, Суми, Львів, Донецьк);

об'єднання зусиль мережі, Київського ресурсного центру, ACCELS, IREX та інших організацій у напрямку подальшого прогресу проекту формування та розвитку мережі випускників академічних програм, фінансованих Держдепартаментом США;

організація та проведення серії спільних тренінгів для випускників різних програм, що фінансуються Держдепартаментом США, з таких питань: залучення фінансування з місцевих джерел; курс демократичного керівництва для керівників громадських організацій, робота з добровольцями, стратегічне планування, написання проектів для залучення фінансування від місцевих фондів, соціальне міжсекторне партнерство.

Організований модераторами круглого столу «мозковий штурм» визначив напрямки подальшої спільної діяльності ініціативних груп:

1. Об'єднання зусиль певних регіональних груп та утворення «кущових» ініціативних груп. Керуючись критеріями, виробленими в ході спільного обговорення, було обрано Координаційну Раду регіональних ініціативних груп:

Марія Ростоцька, м. Тернопіль
(Тернопіль, Ужгород, Івано-Франківськ, Львів, Чернівці);
Олена Франчук, м. Рівне
(Волинь, Рівне, Хмельницький, Київ);
Олена Козлова, м. Суми
(Суми, Полтава, Черкаси);
Анатолій Ковтонюк, м. Житомир
(Житомир, Вінниця);
Світлана Шаботіна, м. Дніпропетровськ
(Дніпропетровськ, Запоріжжя, Кривий Ріг);
Андрій Климишин, м. Харків
(Донецьк, Луганськ, Харків);
Ірина Гольдріна, м. Херсон
(Миколаїв, Одеса, Херсон, Крим).

Рішенням Координаційної Ради створено об'єднаний список розсилки для членів освітньої мережі, й кожен випускник може приєднатись до нього: *asp@iatp.org.ua*.

Аналізуючи події, що відбулися чи відбуваються в регіонах після останнього в часі семінару-тренінгу, беручи до уваги відгуки учасників «Річної школи лідера», маємо надію, що плідна ініціатива, започаткована випускниками, здатна до подальшого розвитку самостійно та за підтримки партнерських зв'язків з освітянськими колами та урядовими й неурядовими структурами в Україні на благо розбудови демократичного суспільства. Розвиток цього руху залежатиме від активної громадянської позиції кожного причетного до освіти.

Щастя вам і наснаги в новому 2004 році!

Впровадження зовнішнього тестування в Україні: перші кроки

Лілія ГРИНЕВИЧ,
директор проекту «Центр тестових технологій» Міжнародного фонду «Відродження», випускниця програми «Громадські зв'язки»

Маю визнати, що коли їхала до Сполучених Штатів Америки як учасник програми «Громадські зв'язки» за тематикою «Адміністрація освіти», була налаштована досить упереджено – вважала, що в освітній сфері ми нічого особливо цінного для себе не побачимо. Як багато хто ще й досі, я перебувала тоді у полоні міфу про те, що «наша освіта найкраща». Проте Америка вразила мене, з одного боку, багатоманітністю проблем у сфері освіти, а з іншого – ще більшим розмаїттям і оригінальністю шляхів їх розв'язання. Згодом, 2002 року, мені довелося здійснити український переклад книжки польського професора Анджея Яновського «Американський досвід – наші потреби». Дуже цікава, на мій погляд, книга розглядає ті аспекти освітніх процесів у США, які можуть бути корисними для країн, що переживають суспільні трансформації.

Сьогодні в Україні відбуваються глибокі зміни у всіх сферах життя, звичайно ж, і в царині освіти. Дедалі частіше порушуються питання якості шкільної освіти: наскільки вона відповідає не лише нормативним вимогам, а й потребам особистості, потребам сучасного суспільства. Водночас, у зв'язку із соціально-економічним становищем країни, поглиблюються відмінності й у якості надання освітніх послуг, і в доступі до них. У цих умовах особливо зростає роль моніторингу якості освіти в Україні. Об'єктивна порівняльна інформація про рівень навчальних досягнень сприяла б формуванню обґрунтованих рекомендацій щодо освітньої політики, зокрема, могла би бути підставою для коригування навчального процесу, оновлення змісту освіти, методик викладання. Однак такої інформації немає. Результати державної підсумкової атестації, які мають віддзеркалювати реальний рівень навчальних досягнень у середній школі, є непорівнюваними від школи до школи, від села до міста і т. д. Причина цього – у відсутності єдиної технології оцінювання та його суб'єктивності, оскільки оцінюють продукт своєї праці ті самі вчителі, котрі працювали з учнем протягом його навчання у школі. Достовірність інформації про рівень навчальних досягнень кожного випускника набуває особливого значення при вступі до вищих навчальних закладів на бюджетну форму навчання, адже це мало б гарантувати рівність шансів на здобуття вищої освіти незалежно від соціального статусу й матеріального становища родини абітурієнта. Інструментом одержання такої інформації є зовнішнє тестування навчальних досягнень. Зовнішнє – таке, яке здійснюється поза межами школи чи вищого навчального закладу, де навчається або ж навчатиметься учень чи абітурієнт. Таке оцінювання має шанс бути об'єктивним і неупередженим, оскільки його проводять зовнішні щодо навчального закладу інституції, застосовуючи стандартизовані тестові завдання, відповідні процедури проведення тестування і технології безособової перевірки.

Становленню системи зовнішнього стандартизованого тестування з метою створення умов для рівного доступу до вищої освіти і моніторингу якості освіти в Україні присвячено експеримент зовнішнього тестування навчальних досягнень учнів (Наказ Міністерства освіти і науки № 409 від 17.07.2002 р.), який проводить Міністерство освіти і науки України за фінансової та експертної підтримки Міжнародного фонду «Відродження» у рамках проекту «Центр тестових технологій» (2002–2004 рр.).

В Україні 2003 року вперше відбулися дві сесії зовнішнього тестування навчальних досягнень випускників, які виявили бажання взяти у ньому участь. 22 березня проведено пробне (тренувальне) тестування, під час якого апробовано технологічний цикл зовнішнього тестування за участю 1800 учнів і 300 педагогічних працівників. А 10 травня у Києві, Львові, Одесі та Харкові відбулося зовнішнє сертифікаційне тестування з математики та історії, результати якого отримав 3121 випускник із 670 шкіл України. Результати цього тестування, у разі бажання випускників, могли бути зараховані як державна підсумкова атестація, а також як вступний іспит до вищих навчальних закладів, що беруть участь у цьому експерименті. Для абітурієнтів, які вступали на визначену вищим навчальним закладом спеціальність і не пройшли сертифікаційного тестування або ж були незадоволені його результатом, проводилося вступне зовнішнє тестування у липні.

Такий обережний підхід Міністерства освіти і науки щодо кількості учасників експерименту, його локалізації та вибіркової участі вищих навчальних закладів у ньому пов'язаний із досвідом впровадження тестування на національному рівні 1993 р. На його основі було отримано уроки, які стосуються змісту й забезпечення валідності тестових

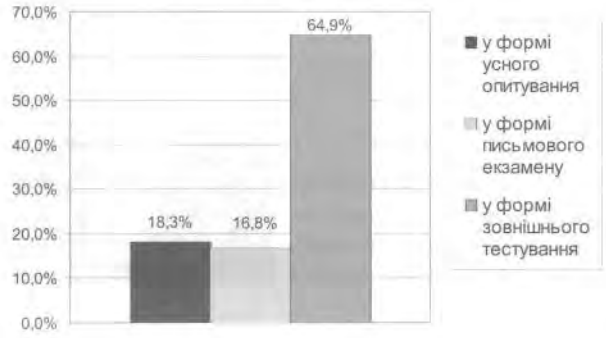

Діаграма 1

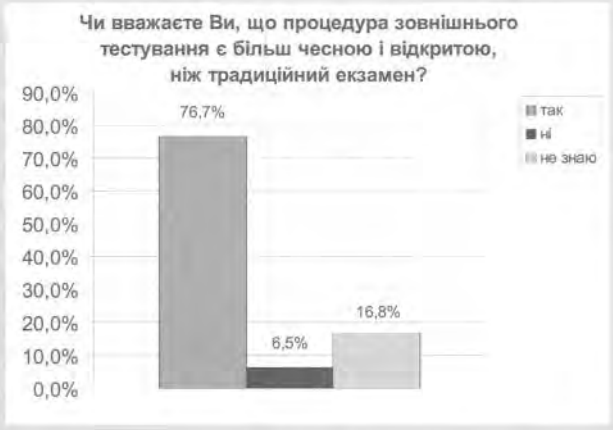

Діаграма 2

матеріалів, побудови шкал оцінювання, додержання процедур проведення тестування і перевірки його результатів.

Опрацьована на цьому етапі експерименту технологія зовнішнього оцінювання показала реальні можливості реформування системи випускних-вступних екзаменів, яка сьогодні, як свідчать результати соціологічних досліджень, не виконує своїх функцій [1].

Запропонована експериментальна система зовнішнього тестування ґрунтується на рекомендаціях щодо реформування державних екзаменаційних систем, узагальнених Світовим банком (www.worldbank.org/education/exams). У розробленій системі використано кращий міжнародний досвід [3, 5]. До розробки та експертизи тестових завдань, процедур тестування було залучено фахівців Академії педагогічних наук України, Міністерства освіти і науки України, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Львівського національного університету ім. Івана Франка, Одеського національного університету ім. Іллі Мечникова, Харківського державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди.

2003 року проводиться перший етап експерименту із зовнішнього тестування навчальних досягнень. Аналіз його результатів стане базою для планування другого етапу (2004 рік) та для випрацювання стратегії впровадження зовнішнього тестування на національному рівні.

Національна екзаменаційна система у формі зовнішнього стандартизованого тестування могла б забезпечити об'єктивну порівняльну оцінку навчальних досягнень випускників, їх належну сертифікацію, а в разі запровадження єдиного екзамену – забезпечить прозорість доступу до вищої освіти. Соціологічне опитування 1800 учасників пробного зовнішнього тестування, проведеного у березні 2003 року, демонструє одностайну зацікавленість молоді в можливості проходити зовнішнє тестування навчальних досягнень, побажання розширити спектр пропонованих для тестування навчальних предметів, великі надії на об'єктивність оцінювання і збільшення прозорості при вступі до вищих навчальних закладів.

Виконавцями експерименту із зовнішнього тестування є Центр тестових технологій і чотири регіональні центри, створені на заході, сході, півдні та у центрі України. Функції між Центром тестових технологій і регіональними центрами тестування розподілено так.

Центр тестових технологій:

1. Створює модель, здійснює організаційно-технологічну підготовку і забезпечує проведення зовнішнього стандартизованого тестування, що передбачає:

- розробку технологічного циклу тестування;
- організацію розробки єдиних стандартів програмових вимог;
- організацію розробки тестових завдань, підготовки специфікацій і створення банку тестів, стандартизацію тестових завдань, підготовку екзаменаційних варіантів тестів;
- розробку програмного забезпечення для створення бази даних і обробки результатів тестування, формування зведеної бази даних випускників;
- підготовку і публікацію інформаційних матеріалів-силабусів, інструктивних матеріалів;
- організацію навчання учасників процедури тестування;
- друкування екзаменаційних матеріалів і забезпечення їх секретності;
- розробку схем транспортування екзаменаційних матеріалів;
- підготовку нормативних документів та методичних матеріалів;
- комп'ютерну обробку заповнених бланків відповідей і бланків оцінювання;
- розробку схеми оцінювання;
- зведення сумарних первинних балів;
- шкалювання результатів, спільно з Міністерством освіти і науки України встановлення шкали переведення результатів у 12-бальну систему оцінювання;
- оформлення і відправлення сертифікатів з результатами тестування.

2. Забезпечує інформаційну підтримку зовнішнього стандартизованого тестування, популяризує ідею об'єктивного оцінювання і працює над досягненням суспільної згоди на його впровадження в національному масштабі.

Регіональні центри тестування (у Києві, Львові, Одесі та Харкові):

- напрацьовують банк тестових завдань;

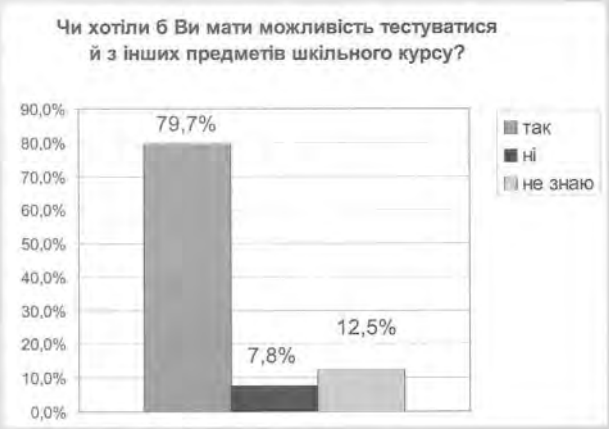

Діаграма 3

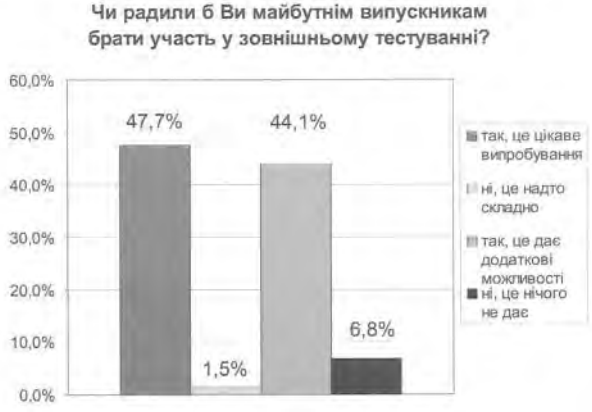

Діаграма 4

• розповсюджують інструктивні матеріали у школах і вищих навчальних закладах;

• створюють базу даних учасників тестування в регіоні;

• визначають пункти проведення тестування;

• організовують і проводять процедуру тестування на місцях;

• організовують навчання інструкторів та екзаменаторів на місцях;

• забезпечують секретність екзаменаційних варіантів завдань;

• забезпечують збір, пакування і передачу до Центру тестових технологій заповнених екзаменаційних бланків відповідей;

• забезпечують подвійну перевірку відкритих завдань із розгорнутою відповіддю і передачу до Центру тестових технологій бланків незалежних екзаменаторів з результатами тестування;

• забезпечують зворотний зв'язок з учасниками тестування;

• проводять інформаційну підтримку зовнішнього тестування в регіонах.

Зі зростанням чисельності учасників тестування на регіональні центри тестування має бути покладено сканування бланків відповідей, бланків екзаменаторів і зведення остаточних первинних результатів учасників тестування.

У зовнішньому тестуванні застосовано бланкові тести, які містили завдання трьох типів: закриті завдання, відкриті завдання з короткою відповіддю, відкриті завдання з розгорнутою відповіддю.

Тестові завдання були створені за єдиною специфікацією. Єдину деталізовану специфікацію тестових завдань кожного з предметів розробляли колективи фахівців, які працюють у сфері як середньої, так і вищої освіти. Це дало змогу, створюючи специфікацію, подолати розрив у програмових вимогах при закінченні середньої школи і вступі до вищих навчальних закладів.

Усі учасники тестування отримали інформаційні матеріали (силабуси), в яких вміщено інформацію про цілі зовнішнього тестування, програмові вимоги зовнішнього тестування (укладені на основі програм середньої загальноосвітньої школи і програми вступних випробувань до вищих навчальних закладів), про форму, структуру і зміст зовнішнього тестування, надано зразки тестів і бланків відповідей, приклади оцінювання тестових завдань, дано відповіді на найпоширеніші запитання щодо зовнішнього тестування [2, 3].

Тестування передбачало три години чистого часу на виконання завдань у двох тестових зошитах. До того ж 30 хвилин було відведено на інструктажі, кодування і здавання робіт та 20 хвилин на перерву між двома частинами тестування.

Результати виконання закритих завдань і відкритих завдань з короткою відповіддю учасники тестування вносили до бланку відповідей, і вони підлягали комп'ютерній обробці у Центрі тестових технологій. Відкриті завдання з розгорнутою відповіддю двічі перевіряли незалежні екзаменатори, які отримували закодовані роботи учасників тестування. До груп незалежних екзаменаторів були запрошені досвідчені учителі шкіл та викладачі вищих навчальних закладів, які пройшли попередню підготовку щодо оцінювання за єдиними критеріями.

Інформацію про підсумки першого експериментального етапу впровадження зовнішнього тестування, його здобутки й уроки викладено в аналітичному звіті [2], а додаткові відомості можна знайти в Інтернеті за адресою: http://www.irf.kiev.ua/ua/activities/ttc.

У ході експерименту визначено основні проблеми для наступного їх вирішення в контексті впровадження зовнішнього тестування на національному рівні:

• забезпечення конфіденційності екзаменаційних матеріалів через формування нормативно-правової бази зовнішнього тестування і визначення відповідальності за розголошення конфіденційної інформації;

• підвищення якості тестів як інструментів вимірювання навчальних досягнень на основі їх попередньої стандартизації, багатопланового текстологічного аналізу;

• розвиток технологічного забезпечення процедури зовнішнього тестування, зокрема впровадження кодування через систему штрих-кодів;

• забезпечення дотримання процедур на місцях при проведенні тестування якнайближче до місця проживання випускника;

• інтерпретація результатів тестування для отримання об'єктивної інформації про рівень

навчальних досягнень випускників-абітурієнтів школами та вищими навчальними закладами.

Дуже корисним для Центру тестових технологій щодо удосконалення механізму розробки тестових завдань, забезпечення секретності, інтерпретацій результатів тестування став би досвід Освітнього сервісу тестування (Educational Testing Service), який вже десятиріччями працює над проблемами зовнішнього тестування [4]. Сподіваємося, що нам вдасться налагодити співпрацю.

Наступний етап експерименту буде спрямований на розвиток бази стандартизованих тестів, удосконалення технологічних та адміністративних аспектів зовнішнього тестування. 2004 року слід надати можливість пройти тестування більшій кількості випускників в Україні та розширити коло вищих навчальних закладів, які визнаватимуть сертифікати зовнішнього тестування. Зовнішнє тестування може бути використано як дієвий чинник удосконалення екзаменаційної системи в Україні. Зауважимо, що поширення і впровадження його на національному рівні вимагає створення законодавчого поля, в якому нормативно-правовими актами буде визначено відповідальність за розголошення конфіденційної інформації щодо змісту екзаменаційних матеріалів та фальсифікацію результатів тестування.

Не менш важливою сферою застосування зовнішнього тестування є моніторинг якості освіти. Слід розвивати можливості тестування для проведення зовнішніх вимірювань навчальних досягнень учнів. Зовнішні вимірювання навчальних досягнень учнів (зокрема національні) передбачають охоплення репрезентативної вибірки учнів, у якій можна здійснювати порівняльний аналіз за статтю, соціальним статусом, місцем навчання, навчанням за певними програмами і підручниками, методиками і т. д. Щороку зовнішні вимірювання можуть мати різні цілі, стосуватися різних навчальних предметів і вікових категорій учнів. Таким чином вони надаватимуть багатопланову інформацію для аналітичних досліджень у сфері формування освітньої політики.

Література

1. *Балакірєва О. М., Міщенко М. Д., Яременко О. О.* Ставлення молоді до впровадження системи єдиного тестування випускників середніх закладів освіти: Аналітичний звіт.– К.: Центр «Соціальний моніторинг», 2002.

2. Зовнішнє тестування: Аналітичний звіт. 2003 р.– К.: Центр тестових технологій, 2003.– 70 с.

3. *Ковалева Г. С.* Особенности национальных экзаменов в ряде стран мира.– М.: Центр оценки качества образования ИОСО РАО, 2002.

4. ETS Standards for Quality and Fairness.– Educational Testing Service, 2002.– 82 p.

5. Teoria i praktyka oceniania zewnętrznego / Pod red. B. Niemierki, M. K. Szmigel.– Kraków: Wydawnictwo PANDIT, 2001.– 402 s.

Електронна пошта — ефективний метод спілкування

Олег ГОНЧАРЕНКО,
представник Програми розширення доступу та навчань в Інтернеті (ІАТР) у м. Сумах

Семінар з такою назвою відбувся у місті Сумах 9 жовтня 2003 року. Організатор – Сумський центр Програми розширення доступу та навчань в Інтернеті (ІАТР). Семінар був присвячений Міжнародному дню пошти та річниці з дня створення електронної пошти (6 жовтня 1971 року). Ідея семінару полягала в тому, щоб надати вичерпну інформацію про Інтернет-ресурс – електронну пошту для людей, пов'язаних з освітою,– учнів, студентів, викладачів. Тематика доповідей на семінарі була різною – сучасні мережні проекти, структура поштових служб в Інтернеті, електронна пошта та мобільний зв'язок, регіональні та міжнародні поштові сервери. Доповідачі представляли такі організації, як центр LEAP (Library Electronic Access Program), проект Sumy.biz та центр ІАТР. Якість підготовлених матеріалів засвідчувала, що інформація буде цікавою для початківців та досвідчених користувачів. Учасників семінару та жителів міста Сум привітав в електронному листі винахідник e-mail Реї Томлінсон. Усі матеріали семінару, програма та інформація про учасників доступні на сайті www.mycity.iatp.org.ua/mail).

Дуже цікавим, на наш погляд, є досвід триденного семінару «Інтернет для самовираження та самопізнання», проведеного в Центрі ІАТР навесні 2003 року. Учні «Школи майбутнього педа-

гога» Палацу дітей та юнацтва, НВК № 1, шкіл № 8, 17 м. Сум вчилися спілкуватися за допомогою Інтернету. Ведучий семінару, викладач психології спілкування, випускник програми Бюро з питань освіти та культури США «Громадські зв'язки» Віталій Білозір розповів, що юнь охоче знайомилася з роботою електронних поштових служб, правилами самостійного пошуку тематичних чатів і форумів для спілкування зі своїми однолітками. Учасники семінару пройшли онлайн тестування з психології за різними напрямками.

У заключний день заходу було проведено тренінг, як ефективно шукати інформацію з психології та педагогіки в Інтернеті. Молодь, яка в майбутньому хоче пов'язати своє життя з освітою, виходила на зв'язок з ровесниками з Новгорода, Єкатеринбурга, Москви, міст Білорусі. Учасники семінару переконалися: Інтернет – це потрібно, Інтернет – це зв'язок з усім світом.

Аналізуючи розвиток сучасних мережних поштових проектів, можна зазначити, що сьогодні доступними є сервіси для обміну інформацією та організації власних комунікаційних потреб. Існує вичерпний перелік поштових веб-служб, які надають додаткові сервіси: органайзери (список контактів, календар, системи нагадування), мобільний офіс (інтеграція з іншими засобами спілкування, як-то ICQ, мобільний зв'язок), можливість використовувати дисковий простір для зберігання документації (портфелі). В Інтернеті є «електронна енциклопедія» про всі нові розробки у сфері e-mail – www.emailaddresses.com.

Сучасна система освіти передбачає додаткове застосування засобів Інтернет-навчання – телекомунікаційні проекти (Міжнародний проект для дітей та вчителів www.kidlink.org), сервери розсилки повідомлень USENET (наприклад, використовується у вивченні іноземних мов), дистанційне навчання. Також оригінальну можливість для отримання інформації через електронну пошту надають служби розсилки новинної інформації (newsletters), яскравий приклад яких – російські системи subscribe.ru та mail.ru. Унікальна технологія отримання новин на електронну скриньку «на замовлення» (користувач сам формує запит) доступна на сайті www.news.yandex.ru.

Звісно, для участі у згаданих проектах потрібно оволодіти навичками роботи в Інтернеті, в тому числі з електронною поштою. Для вирішення цієї проблеми можна запропонувати проведення комплексних семінарів. На думку автора, комплексність у даному випадку полягає в залученні різних фахівців, наявності зацікавленої аудиторії та забезпеченні технічними засобами навчання (комп'ютерна техніка, обладнання для проведення мультимедійних презентацій тощо). Як приклад можна запропонувати такі теми занять: «Знайомство з технологією електронної пошти» (інформація про архітектуру та принципи функціонування поштових служб), «Робота з електронною поштою та групами розсилки USENET», «Технології електронної пошти» (мережні проекти, технологія «мобільний офіс»).

Такі заняття можна проводити у вигляді відкритих уроків з інформатики. Згодом учитель може обрати будь-який з інтерактивних проектів в Інтернеті, наприклад:

- «Мандрівний друг» («Travel buddy») – http://rite.ed.qut.edu.au/oz-teachernet/projects/travel-buddies/index.html. Проект допомагає налагодити зв'язки з дітьми з інших країн, сприяє взаєморозумінню представників різних культур;
- «100 електронних листів навколо світу» – http://buddyproject.org/less/collab/mail. Проект, призначений для дітей будь-якого віку, пропонує учасникам надіслати й отримати 100 електронних листів. У кожному листі має бути інформація про клас, школу, місце, де знаходиться школа. Сайт допомагає зрозуміти, наскільки велика наша Земля, як багато різних народів живе на планеті;
- дуже пізнавальним та цікавим є сайт Kidlink (www.kidlink.org). Сайт допомагає в опануванні іноземної мови, вчить «вчитися дистанційно», об'єднує школярів та вчителів в одну команду.

Згодом потрібно розробити систему заходів, яка б передбачала постійну роботу в одному з вибраних проектів. Наприклад:

1. Вивчення проекту вчителем самостійно, апробація функціонування сервісів сайту з 2–3 учнями, які добре володіють іноземною мовою (1 місяць).

2. Презентація проекту для певної аудиторії дітей (класу, гуртка) (1-й тиждень другого місяця).

3. Робота з проектом в інтерактивному режимі (2–3 години кожного тижня).

Якщо вас зацікавила інформація, пов'язана з використанням інтерактивних методик за допомогою Інтернету, можете переглянути також статті на сайті російського електронного журналу «Вопросы Интернет-образования» (http://center.fio.ru/vio/).

Впровадження програми розвивального навчання — досвід Народної української академії

Катерина АСТАХОВА,
проректор Народної української академії, м. Харків, випускниця програми «Громадські зв'язки»

Наприкінці вересня у Харкові за підтримки Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні (грант «Педагогічні інновації») відбувся семінар для викладачів загальноосвітніх навчальних закладів, які працюють за програмою розвивального навчання (РН).

Харків – одне з провідних міст у освітянській сфері України. Саме тут ще на початку 1970-х знайшли практичне втілення ідеї розвивального навчання. Сьогодні Харків – визнаний лідер у цьому напрямку. Функціонують своєрідні центри з розвитку та впровадження РН. Серед провідних – Народна українська академія – відомий освітньо-навчальний комплекс, що працює за системою безперервної освіти. У складі комплексу – дошкільна підготовка малюків віком 3–5 років, загальноосвітня спеціалізована економіко-правова школа з поглибленим вивченням іноземної мови (з 1-го по 11-й клас), гуманітарний університет, який готує фахівців з економіки, соціології, іноземних мов, та система післядипломної освіти (у т. ч. аспірантура й докторантура).

Перша і друга сходинки НУА працюють за системою РН. Тому не дивно, що саме з ініціативи кафедри початкової освіти Народної української академії (завідувач – учитель-методист, доцент О. І. Божко) відбувся семінар, присвячений розвитку РН у початковій, середній та старшій школі. У роботі семінару крім вчителів НУА взяли участь представники провідних шкіл міста, що працюють за системою РН. Серед них – викладачі гімназії «Очаг», загальноосвітньої школи № 1, гімназії № 14 та санаторної школи-інтернату № 13.

Мета семінару – обговорення найактуальніших проблем розвивального навчання, його втілення у практику роботи середньої і особливо старшої школи, підвищення кваліфікації учителів, які працюють за відповідними програмами, ознайомлення їх з найбільш ефективними сучасними методами та прийомами втілення технології РН. Розглядалися питання та умови створення науково-дослідної лабораторії розвивального навчання, відкриття якої планує Народна українська академія.

Доктор історичних наук, професор Катерина Астахова зробила змістовну аналітичну доповідь про загальні проблеми та тенденції розвитку сучасної освіти, зокрема соціальні зміни, що відбуваються в освітянській сфері України. Значну частину доповіді було присвячено результатам та перспективам експерименту із впровадження РН, що вже понад дванадцять років триває в НУА. Було наголошено, що досвід Народної української академії у цій сфері майже унікальний і потребує узагальнення та ознайомлення освітянської громади, оскільки в Україні сьогодні ніде більше немає такого значного масиву експериментального матеріалу. В НУА закінчують навчання в університеті ті діти, які пройшли за РН весь шкільний цикл або його початковий та середній етапи. РН, яке багато в чому вже «дотягується» до вищої школи,– це справді унікальна ситуація. Поки що рано говорити про «систему РН» на всіх етапах безперервної освіти НУА, але є певні здобутки, котрі, як показав семінар, мають право на життя. Йдеться про функціонування інтегрованих кафедр, що поєднують викладачів загальноосвітньої та вищої школи. Крім того, створено та проходять апробацію інтегровані наскрізні програми з багатьох навчальних курсів (математика, іноземні мови, інформатика, історія, економіка, право, українознавство та ін.), які розраховані на навчання дітей від дошкільного до студентського віку.

Учасники семінару з приємністю відзначили той факт, що семінар дав змогу не тільки прослухати та обговорити теоретичні проблеми сучасного розвитку РН в Україні, а й на власні очі побачити, як ця система втілюється в життя, як у класах і навіть студентських аудиторіях викладачі працюють в реальному режимі розвивального навчання.

Підводячи підсумки семінару, його організатори наголосили, що проблем з реалізацією системи РН в межах функціонування модуля безперервної освіти чимало. Але ж труднощі не означають, що слід припинити роботу. Семінар переконливо довів: у системи розвивального навчання є цікаві здобутки й перспективи.

Повний текст матеріалу для вчителів «Розвивальні технології навчання та їх використання в освіті. Принципи роботи викладача розвивального навчання» можна отримати на сайті *Вісника шкільних обмінів* у розділі *Розробки*.

З досвіду роботи Києво-Могилянського колегіуму

Олена ТАРАСОВА,
вчитель-методист, випускниця програми «Премії за досягнення у викладанні» – 1998,
Валентина УСТІНОВА,
вчитель-методист, випускниця програми «Партнери в освіті» – 1998,
Валерій ШТОРЛІН,
вчитель-методист, тренер міжнародної програми «Читання та письмо для розвитку критичного мислення»,
Олена БОГДАНОВА,
вчитель-методист, тренер міжнародної програми «Читання та письмо для розвитку критичного мислення»

У наш вік комп'ютеризації, розвитку технологій та наукових теорій, глобальних проблем та пошуку оптимальних рішень у суспільстві виникла нагальна потреба у творчих, діяльних, інтелектуально й духовно розвинутих громадянах. Сьогоднішньому працівникові потрібні вміння порівнювати, аналізувати, логічно та чітко прораховувати кожен крок своєї діяльності, швидко приймати ефективні та обґрунтовані рішення, робити правильні висновки, оцінювати інформацію, використовуючи як свій власний досвід, так і досвід поколінь, пристосовуючи його до сучасної реальності. Для цього людині насамперед необхідно розвивати такі здібності, як уміння мислити критично і творчо, грамотно висловлювати свою думку.

У процесі реформування школи ситуація дещо змінюється на краще. Загальновідомо (незважаючи на справедливість думки про те, що усе нове – добре забуте старе), що існуюча система освіти потребує певних змін, оскільки вона, на жаль, успадкувала деякі риси такої культури, яку в пострадянський період визначили як культуру державно заангажовану. Ця культура, а водночас і освіта, базувалася на принципі: людина задля держави, а не держава для людини. Звісно, йдеться про те, що сучасні історичні умови передбачають європейську інтеграцію України; це засвідчує прагнення нашої держави піднятися до рівня світових освітянських досягнень і вимагає перебудувати засади наявних методик таким чином, щоб викладання будь-яких предметів було спрямоване не на накопичування інформації, яка вважається істиною в остаточній інстанції, а на те, щоб кожен навчальний предмет перетворився на знаряддя розвитку мислення і виявлення творчих здібностей учнів.

Відгуком на цю проблему, а водночас і вказівкою шляхів її розв'язання є цікаві міжнародні освітні проекти, які допомагають країнам, що тривалий час перебували під пресингом тоталітарного режиму й існували за «залізною завісою» в інформаційній ізоляції, скористатися набутками освітніх технологій країн розвинутої демократії.

Завдяки програмам, які спонсоруються урядом США, а саме «Партнери в освіті», «Українсько-американські премії за досягнення у викладанні», «Читання та письмо для розвитку критичного мислення», викладачі нашого навчального закладу отримали можливість брати участь у професійних семінарах у США та в Україні, обмінюватись інформацією та досвідом з професіоналами США та інших країн, спільно працювати й розвивати інноваційні методології та технології, впроваджувати новий досвід і втілювати свої власні ідеї в практику шкільного життя. Багато корисної та цінної інформації було зібрано та опрацьовано викладачами – випускниками цих програм та тими, хто став міжнародними тренерами з критичного мислення. Знайдено свої підходи та шляхи розвитку в дитини навичок критичного мислення, вибрано тільки те, що спрацьовує в Україні. Ми маємо результати власних досліджень, які проводилися з урахуванням наших умов та базуються на принципах теорії критичного мислення. Система, за якою працюють викладачі колегіуму, випробувана, відпрацьована на практиці та дає хороші результати. Вона доцільна для більшості шкільних дисциплін, бо формує та розвиває навички, необхідні для успішної реалізації особистості взагалі.

Головне завдання вчителя – побачити в кожній дитині неповторну, унікальну особистість, наділену певними творчими здібностями, допомогти їй розкритися. Слова нашого славетного земляка Василя Олександровича Сухомлинського можна визнати мірилом педагогічних сумнівів, роздумів, дій: «В наших руках найвеличніша з усіх цінностей світу – Людина. Ми творимо Людину, як скульптор творить скульптуру з безформного шматка мармуру: десь у глибині цієї мертвої глиби заховані прекрасні риси, які треба здобути, очистити від усього зайвого».

Як це зробити?

Постійний пошук відповіді у процесі спостереження, спілкування з дітьми, аналіз професійних дій, вивчення досвіду вітчизняних та зарубіжних педагогів привели викладачів Києво-Могилянського колегіуму до певних узагальнень з точки зору теорії критичного мислення, яка останнім часом дедалі більше набирає сили та стає відправним моментом у вихованні та навчанні дитини. Знання

заради знань не потрібні ні розуму, ні серцю. Головне – навчити здобувати знання та уміння їх використати, дати можливість учневі відчути свої творчі можливості через радість відкриття та перемоги.

Що таке критичне мислення?

Завдяки останнім дослідженням вчені дійшли висновків, що критичне мислення – це:

- *звичка мозку мислити та розуміти;*
- *схильність кожної особистості* мати широкий світогляд, бути допитливим та прагнути переосмислювати здобуту інформацію у світлі нових даних.

Таким чином, критичне мислення є не тільки вмінням мислити, а також особистою здатністю та рушієм розвитку творчої особистості. Саме тому вчитель має сприяти та заохочувати будь-яку діяльність, що розвиває вміння учнів, їх можливості та здібності. На операційному рівні вчителеві слід звертати увагу на основні компоненти критичного мислення, а саме: *інтерпретацію, аналіз, оцінку, висновок, пояснення* та *саморегуляцію.*

Чому навчати?

Суттю критичного мислення є визначення понять, їх осмислення та обговорення. Коли ваші учні вміють досліджувати та повністю визначати поняття або явище та слово, яке його називає, вони набули міцних знань. Коли ваші учні можуть розглянути асоціативний зв'язок між двома або більше поняттями та відстежити, як змінюються умови в результаті цих асоціацій, вони здобули потрібні докази, мають певну точку зору та позицію, необхідну для проведення дискусій. Цей внутрішній та особистий процес визначення явища, встановлення певних критеріїв оцінки інформації та власний вибір того, що особистість вважає істиною, є суттєвим у критичному мисленні, що вже передбачає вміння мислити логічно та робити висновки. Вважають, що можна навчити мисленню, тобто робити аналіз та упорядковувати подібне та відмінне, ідентифікувати структуру тверджень. Це є основою для розвитку навичок критичного мислення.

Існує три групи даних, за допомогою яких учитель може визначити рівень сформованості критичного мислення учнів. Найбільш поверхневим рівнем мислення є *вербальний.* Завдання вчителя – слухати, як учні говорять. Другий рівень означає *читання* та *розуміння* того, як розтлумачують інформацію, розуміють її та мислять інші. Учитель слідкує за тим, як учні інтерпретують прочитане. І, нарешті, найвищим та найважчим рівнем мислення є *письмо* – запис вражень, поглядів, думок з подальшим відтворенням у мовленні. Учитель має звернути увагу на структуру, зміст і суть написаного учнем та його усне відтворення.

Таким чином, мовлення, читання та письмо є не тільки метою, а й водночас інструментами, за допомогою яких учитель може розвивати навички критичного мислення учнів. Ці три види діяльності мають першочергове значення, оскільки вони надають інформацію про здатність учня мислити критично, а також є необхідними показниками для оцінювання учнів відповідно до програми навчання.

Коли та де навчати?

Широко відомо, що процес формування вмінь та навичок критичного мислення потребує певного часу. З цього логічно випливає, що навчати критично мислити треба у процесі всієї навчальної та виховної роботи. Дуже важливо починати якомога раніше.

Кожна шкільна дисципліна має свої особливості та сприяє розвитку необхідних умінь і навичок логікою предмета, проведенням дискусій та обговоренням, впровадженням мовленнєвих курсів.

Як навчати?

Дослідження доводять, що людина зберігає до 10 відсотків побаченого, 20 відсотків почутого, половину з побаченого й почутого (що надають мультимедійні засоби) та 80 відсотків від того, що вона побачила, почула та виконала, тобто в процесі *інтерактивної* діяльності. Нашим учням потрібно стати діячами. А нашим девізом є: «Навчайся мислити шляхом мислення» або «Навчайся читанню в процесі читання». Ці гасла пояснюють та доводять те, що мислення й читання є метою та інструментами у вивченні будь-якого предмета.

Зміна акцентів у навчанні – це зміна в теорії педагогіки. Домінуюча *дидактична теорія* набуття знань, умінь та навичок, навчання грамотності має на меті навчити учнів, що треба думати для того, щоб отримати інформацію, надану вчителем, завдання якого – викладання матеріалу. Навпаки, нова *теорія критичного мислення* передбачає необхідність показати учневі, *як* мислити, для того щоб знайти власні шляхи вирішення проблем та життєвих ситуацій. Передбачається, що учень самостійно виробляє і зберігає в пам'яті стратегії та підходи до здобуття, оцінки й використання інформації. Це вимагає від учителя змінити роль викладача знань та тренера навичок і стати посередником, провідником і компаньйоном учня в пошуках знань, сприяти та заохочувати його мислити самостійно, співпрацювати з іншими учнями, вживати й застосовувати на практиці те, що виявлено в процесі пошуків. Такий підхід у навчальному середовищі є вже не педагогічним вибором, а необхідністю нового тисячоліття.

Істотна різниця між традиційною, ідеологічно заангажованою освітньою системою та демократичними засадами новітніх, інтерактивних методів викладання полягає насамперед у тому, що

- інформація має бути не кінцевим результатом – метою навчання, а її початковим пунктом та інструментом;
- навчання не зводиться до запам'ятовування інформації, авторитарно визначеної в посібниках, а полягає в розвитку здібностей учнів самостійно просуватися в інформаційному просторі;
- учитель не повинен випереджати ствердженням своїх ідей учнівську мисленнєву ініціативу;
- навчання має базуватися на принципі порівняння однієї інформації або точки зору з іншою з метою досягнення розуміння того, що знання не обмежується сумою інформації і не є скінченним, а являє собою процес співвідношення різних знань;

- сутність навчання полягає у приєднанні нових знань до відомих, для чого ці відомі знання слід попередньо відтворити і в такий спосіб дізнатися, що ми знаємо про те, *що* ми насправді знаємо з приводу певної теми.

Такий підхід дає можливість наблизити процес навчання до якомога природнішого стану. При цьому завдання вчителя полягає не в тому, щоб засвідчити блискучий рівень власного володіння предметом, а в тому, щоб створити максимально сприятливі умови для осмислення запропонованої інформації й самостійного її здобуття, критичного перегляду та застосування на практиці творчих робіт шляхом партнерської співпраці учнів у групах. Ця робота у групах є наступним пунктом, який складає мозаїку перелічених вище принципів інтерактивної методики за схемою: обмін думками спочатку в парах, потім між парами в групі, далі між групами з коригуючою участю вчителя й врешті-решт з відкритим фіналом уроку, згідно з яким навчання має тривати і після того, як пролунав дзвоник. Відомо, що ефективність навчання збільшується при соціальній взаємодії. Фактично пояснення матеріалу учневі зміцнює знання самого «вчителя». Спільна робота в команді або розробка проекту неоднорідною групою розвиває вміння мислити й здатність розв'язувати проблеми.

Відомо, що знання – це складна структура, в якій вирізняють особливі завдання, об'єкти та операції (сукупність останніх утворює спосіб розв'язання завдань). Під час навчання відбувається засвоєння певних завдань і способів їх розв'язання. Від ступеня оволодіння ними залежить можливість вирішувати ширше коло завдань. У процесі навчання формується, розвивається особистість дитини, розкриваються її креативні здібності. Тобто знання, уміння, навички можна розглядати як засіб діяльності вчителя, засіб творчого процесу. Основне – навчити учнів вірити самим собі, своїм діям, умінню продуктивно витрачати свою енергію. В таких умовах учитель і учень перетворюються на творчий тандем, у якому вони діють разом. Роль ведучого, організатора дій належить учителю, який володіє методом, алгоритмом розв'язання поставленого завдання або проблеми, і показує учню, як це робиться. Спостереження за процесом вирішення проблем учителем, перейманя дій, ходу думок з боку учня сприяє зародженню нових ідей та маленьких відкриттів у його душі.

Ми вважали своїм обов'язком поділитися досвідом, власними знахідками, інструментами та технікою викладання окремих предметів з колегами, особливо з тими, хто працює в сільській місцевості й не має широких можливостей столичного вчителя: вільного доступу до багатьох джерел інформації, інноваційних методик та новітніх технологій викладання. Бажання передати накопичене, показати, як ще можна працювати, що є доцільним для розвитку самостійності та творчості учня, й стало поштовхом до підготовки проекту ***«Розвиток учнівської національної та культурної самосвідомості на уроках гуманітарного циклу шляхом використання методології та технологій критичного мислення»***. За проектом передбачалося провести 4 семінари (у Деснянському районі міста Києва, Броварському, Димерському та Ірпінському районах Київської області). У Києво-Могилянському колегіумі було створено мобільну групу з трьох досвідчених тренерів – викладачів зарубіжної та української літератури, історії та правознавства й англійської мови, надруковано велику кількість матеріалів, які було передано учасникам семінарів та навчальним закладам, на базі яких проведено семінари.

Сьогодні вже можна сказати, що семінари мали величезний успіх. Вони дуже допомогли вчителям розглянути процес навчання з іншого боку, побачити інакше роль вчителя – компаньйона учневі, оволодіти новими інструментами, методиками та новітніми технологіями. На жаль, такі семінари ще не є звичайними навіть у Києві, не кажучи про провінційні міста й села.

За два дні учасники семінарів на практиці пройшли ті шляхи, які запропоновано учневі, отримали стільки інформації, нових ідей, практичних навичок, методичної літератури та авторських розробок, скільки, як написали у відгуках самі вчителі, вони не розглядали та не вивчали за місяць на курсах підвищення кваліфікації. Не хочемо сказати нічого поганого на адресу деяких курсів, але маємо те, що маємо. Можна додати, що ідеї запропонованих технологій та методик давно існують в думках творчих викладачів різних навчальних закладів України, але завдяки семінарам ті ідеї були розкладені по поличках та стали стрункою системою, оформленою в новий підхід. Можемо навести лише кілька висловлювань з цього приводу.

«Суперцікаво та корисно, семінар навіть перевищив сподівання...»

«Бажано, щоб викладачі курсів підвищення кваліфікації відвідували такі семінари».

«Я задоволена, що те, що було в моїй думці, розумі та серці – прагнення до активних дій в системі освіти – знайшло реальне втілення».

«Цей семінар став несподіваним відкриттям».

«Оригінальна форма подачі матеріалу...»

«Корисно, тому що допомагає оформити власні думки й судження, перетворити хаос думок на систему».

«Два дні пройшли як одна мить».

«Тренери – неординарні люди, пошуковці».

«Високий професійний рівень, багатий педагогічний досвід, тренери глибоко володіють методикою викладання».

Проведення семінарів корисне не тільки для слухачів, а й для самих тренерів, бо дає їм змогу завжди бути в тонусі, безперервно самовдосконалюватись, активніше вести пошук. За час підготовки до проведення семінарів удвічі зросла продуктивність опрацювання матеріалів та працездатність самих тренерів. Семінари ще раз підтвердили, що система, за якою працює колегіум, не тільки має право на життя, а й є корисною для багатьох викладачів.

Захоплені, а не просто позитивні відгуки ще раз доводять, що участь в українсько-американських програмах «Премії за досягнення у викладанні» та «Партнери в освіті» слід враховувати як підвищення кваліфікації. Випускники програм отримують дуже багато корисного, починаючи зі знань і закінчуючи емоціями. Участь у цих програмах є стимулом розвитку творчого потенціалу вчителя, посилює бажання працювати краще, втілювати та розвивати міжнародний досвід, ставати на нову сходинку в професійному зростанні.

Коли чуєш слова глибокої подяки, бачиш непідкупну зацікавленість слухачів, бажання оволодіти новими знаннями, методами та технікою, розумієш, що ці п'ять років, які пройшли після участі в програмі, прожито недаремно. А що може бути кращим для людини, ніж задоволення від життя, роботи та результатів своєї праці й змін на краще.

«Дивосвіт» вітає світ

Світлана ШАБОТІНА,
голова правління НГО Асоціація творчої освіти «Дивосвіт»,
директор НВО № 113 м. Дніпропетровська,
випускниця програми «Громадські зв'язки – 2001»

Вони можуть, тому що
вважають, що можуть.
Вергілій

З кожним прожитим роком все більше розумієш, як швидко плине час. Здається, тільки-но ми повернулися додому після стажування у «сонячному» штаті, а вже минуло два роки.

Три тижні перебування на гостинній американській землі дали нам змогу набути нового професійного досвіду, побачити як зовні, так і зсередини життя американців, ознайомитися з культурою народів Сполучених Штатів Америки. Але найголовніше – ми відчули єдність інтересів, сподівань та очікувань членів нашої групи (адміністраторів-освітян з Дніпропетровської області), що перебували у США, штаті Флорида, за проектом «Гармонія» програми «Громадські зв'язки».

Ще на першій нашій зустрічі-орієнтації в Дніпропетровську нам запропонували до обговорення дуже важливі питання: що таке громада, які питання може вирішувати місцева громада, як саме можна впливати на рішення державних органів, що для цього потрібно? Важливими й сьогодні здаються нам такі тренінгові моменти орієнтації та стажування, як «Вчимося працювати і працюємо як одна команда», «Постановка та досягнення цілей», «Ознайомлення з основами стратегічного планування», «Розробка плану дій», «Розвиток кар'єри», «Волонтерська діяльність громадян», «Державно-громадська система управління освітою» та інші.

Таким чином, підготовка до програми та її реалізація під час стажування дали нам можливість згуртуватись у команду, усвідомлюючи спільну мету, а також зрозуміти потребу сьогодення – реальний перехід в Україні від державної моделі управління освітою до державно-громадської, від авторитарної освітньої системи до демократичної.

Після повернення додому почуття єдності не залишало нашу групу, хоча були й моменти, коли нас не всі розуміли та підтримували, і тоді ми почувалися самотньо. Тому ідею створення неформальної мережі випускників урядових програм США, запропоновану в січні 2003 року на семінарі в Рівному, ми сприйняли як актуальну й необхідну. Вважаємо, що функціонування такої мережі є потрібним і на регіональному, і на всеукраїнському рівнях.

Після спілкування зі своїми колегами з м. Запоріжжя визначили для себе необхідність створення НГО, навколо якої можна було б згуртувати ви-

Семінар-тренінг у Дніпропетровську

пускників різних програм шкільних обмінів. Згодом прийшло розуміння того, що у складі НГО та мережі можуть працювати не тільки випускники.

9 липня 2003 року було зареєстровано обласну громадську організацію Асоціація творчої освіти «Дивосвіт», до складу якої увійшли випускники програми «Громадські зв'язки», інших програм, а також просто охочі. Але це був тільки один з перших кроків на шляху формування регіональної мережі освітян-випускників.

Наступним кроком став семінар-тренінг, який проводився у м. Дніпропетровську 17–19 вересня 2003 року. Ініціаторами та організаторами семінару виступила НГО Асоціація творчої освіти «Дивосвіт» за підтримки Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні. Семінар вирішував такі завдання: особисте знайомство та обмін досвідом випускників різних програм освітніх обмінів у Дніпропетровському регіоні, презентація НГО «Дивосвіт», а також основне – визначення напрямків роботи регіональної мережі випускників, активізація спільної діяльності окремих випускників з питань розвитку освіти в Україні, її демократизації.

Програмою семінару також передбачалося:

- поширення інформації про міжнародні програми і проекти серед керівників шкіл області;
- залучення представників управлінь освіти і науки міста й області, викладачів середніх та вищих навчальних закладів до співпраці з представниками таких організацій, як Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні, «American Councils», ІАТР-центр, центр «Освіта», «Вчителі за демократію і партнерство», «Нова доба», програма I'EARN;
- проведення тренінгів з метою вивчення, поширення сучасних освітніх методик та підходів, міжнародних тенденцій в освіті.

Першого дня було проведено педагогічний ярмарок на базі інституту післядипломної освіти (ДОППО) з презентацією вищезазначених організацій та участю директорів навчальних закладів області та гостей, серед яких були:

Мегега Галина Борисівна – заступник начальника обласного управління освіти та науки Дніпропетровської облдержадміністрації;

Ільченко Олександра Миколаївна – начальник відділу середньої освіти управління освіти та науки Дніпропетровської облдержадміністрації;

Виступ Світлани Шаботіної

Горячев Віктор Костянтинович – заступник начальника управління освіти та науки м. Дніпропетровська;

Наталія Єремеєва – помічник аташе з питань культури Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні.

Другого дня відбулися тренінги у двох групах: «Громадянська освіта в Україні» (тренер Ковтонюк Анатолій – адміністратор ІАТР-центру, викладач правничих дисциплін Житомирського міського ліцею) та «Інтерактивні технології в навчально-виховному процесі» (тренер Крат Наталія – викладач англійської мови гімназії № 1 м. Гадяча Полтавської області). В останній день семінару визначалися основні напрямки роботи як НГО «Дивосвіт», так і регіональної мережі випускників.

Аналізуючи результати семінару, слід зазначити високий рівень проведення тренінгів і професіоналізм запрошених тренерів, актуальність обраного матеріалу, активну участь та взаємодію випускників протягом семінару, серйозний рівень організації заходу, дружню, доброзичливу атмосферу, що заохочувала до творчості й співпраці. Але під час підготовки та проведення семінару ми зіткнулися з певними проблемами, такими як налагодження взаємовідносин для співпраці з державними структурами, труднощі у визначенні напрямків роботи регіональної мережі. Однак, попри всі складності, треба рухатись уперед.

Опрацювавши пропозиції учасників семінару, ініціативна група презентувала ідеї мережної співпраці (регіональної та всеукраїнської) на семінарі в м. Рівному (22–24 жовтня 2003 року):

- підготовка тренерів з числа випускників разом з ІАТР, Київським ресурсним центром для проведення тренінгів з актуальних питань освіти як на регіональному, так і на всеукраїнському рівнях (для вчителів, лідерів батьківської та учнівської громадськості);
- узагальнення та поширення в регіоні досвіду співпраці середньої та вищої освіти щодо профільності навчання, розвитку креативного мислення;
- міжнародна діяльність (участь в існуючих, розробка й реалізація власних проектів);
- проектна діяльність (створення і впровадження актуальних для регіону проектів);

- організація спільно з ДОІППО (для учителів-курсантів) постійно діючих семінарів на базі закладів освіти, де працюють випускники;
- проведення занять «Школи лідерства» для різних категорій учасників (депутати місцевих рад, представники органів державного управління, керівники освітніх закладів) з метою демократизації освітньої сфери;
- координація дій та проведення спільних заходів з іншими освітніми неурядовими організаціями.

Але не можна стверджувати, що внаслідок цього семінару було сформовано регіональну мережу, оскільки для цього потрібна копітка, наполеглива, систематична, щоденна робота ініціативної групи випускників.

Зрозуміло, що бажання й потреба єднатися є не у всіх випускників, бо не всі вони готові робити щось корисне, потрібне для інших людей, для розвитку і демократизації освіти в Україні. До речі, на такі моменти, як бажання сприймати і впроваджувати новий досвід, вміння працювати на волонтерських засадах, а також обов'язково – співпрацювати в команді, треба звертати особливу увагу ще при відборі кандидатів на програму. Видається корисним для подальшої співпраці та спілкування формування груп учасників програми з однієї або сусідніх областей. Слід зазначити, що вже сьогодні можна інформувати майбутніх випускників перед від'їздом про існуючі в регіоні клуби, НГО або мережу випускників, до яких вони можуть звернутися після повернення. Слушним також буде навчання основам роботи в Інтернеті в ІАТР-центрі до початку програми разом, всією групою. Це полегшить спілкування між випускниками, з координатором як до, так і після завершення програми. А виконання якогось практичного корисного завдання сприятиме залученню до спільних дій.

Для активізації роботи всеукраїнської і регіональної мережі було б слушним, як пропонували на семінарі у м. Рівному (жовтень 2003 року), створити виборну координаційну раду з керівників регіональних ініціативних груп. Вона зможе відпрацьовувати конкретні шляхи впровадження ідей, запропонованих для роботи в загальній мережі. Звісно, діями однієї ради результатів не досягти. Потрібні розуміння та виконання випускниками своєї місії. Необхідно накопичувати досвід роботи, поширювати його в регіонах. Тому бажано висвітлювати діяльність мережі в різних ЗМІ; ввести систему заохочень волонтерської діяльності для кращих випускників (наприклад: грошові премії, подарунки, запрошення на прийом до посла або до аташе із врученням подяк і т. д.), налагодити взаємозв'язок та співпрацю з Міністерством освіти та науки України, держструктурами, іншими НГО через низку спільних заходів; активізувати міжрегіональні зв'язки для подолання інформаційної ізольованості та низької активності ініціативних груп у деяких областях.

Ми впевнені, що освітяни мають невичерпний творчий потенціал, який може і має реалізуватися для розвитку освіти та розбудови демократичного суспільства в Україні.

Бібліотека Київського ресурсного центру для випускників програм, спонсорованих урядом США

Оксана ОСАДЧА,
бібліотека Київського ресурсного центру для випускників,
вул. Мельникова, 63, м. Київ 04050,
тел. (044) 490 76 63

Бібліотека Київського ресурсного центру для випускників програм, спонсорованих урядом США, почала працювати нещодавно, але вже встигла зарекомендувати себе серед відвідувачів Центру як унікальний ресурс завдяки своєму спрямуванню на професійні, наукові та особисті інтереси випускників та цікавому підбору матеріалів. У бібліотеці є друковані матеріали, відеокасети, CD, матеріали в електронній формі, надані урядовими та неурядовими організаціями, фондами, бізнес-структурами та самими випускниками.

Фонди бібліотеки налічують більш як 3000 видань українською, англійською, російською мовами. Матеріали класифіковано відповідно до тематичних розділів, що відповідають напрямкам навчання і стажування випускників та їхнім професійним потребам. Система каталогу включає такі розділи: *довідкові матеріали, захист навколишнього природного середовища, охорона здоров'я, економіка, управління бізнесом, міжнародна політика, право, політологія/громадське управління, соціологія, соціальна робота, неурядові організації (у тому числі управління та інформація про*

діючі організації), культурологія, гендерні студії, лінгвістика, журналістика, гранти й стипендії, географія, технічні науки, діяльність випускників, художня література, тренінги й семінари.

Найбільшими тематичними розділами за обсягом матеріалів є: комп'ютерна техніка (понад 800 різних видань), економіка (більш як 250 видань), гендерні студії (103 видання), політологія (117 видань), література (близько 100 видань), освіта (91 видання) та право (58 видань). Фонди бібліотеки включають кілька десятків відеокасет та CD. Зібрання матеріалів багатьох розділів є унікальними, оскільки вміщують надзвичайно широке коло видань відомих громадських організацій.

Значну частину ресурсів присвячено потребам професійного зростання випускників. Окрім розділу з професійного розвитку є розділ «Тренінги й семінари», який може стати у пригоді тим, хто сам організовує тренінги. Є також посібники з управління неурядовими організаціями та побудови партнерства в неурядовому секторі, кілька посібників у розділі «Бізнес». Ми збираємо довідкові матеріали та посібники з організації громадських об'єднань, проведення заходів у громадах, вирішення проблем на місцевому рівні, лобіювання тощо. Маємо видання з питань громадянської освіти, матеріали навчальних курсів, підручники.

Бібліотека відкрита для випускників усіх програм, фінансованих урядом США. Читачі можуть брати літературу на абонемент строком до 14 днів; подовжувати термін користування літературою; робити ксерокопії (за умови дотримання авторських прав); одержувати довідки про фонди бібліотеки електронною поштою або через веб-сторінку Ресурсного центру http://www.alumnicenter.kiev.ua/library.php, на якій розміщено каталог бібліотеки в електронному вигляді. Бібліотека також готує списки Інтернет-матеріалів до тренінгів, семінарів і зустрічей, що проводяться у Центрі.

Колекції бібліотеки постійно поновлюються. Нещодавно ми одержали значну кількість матеріалів від багатьох зарубіжних та українських організацій, включаючи Міжнародну організацію праці, Організацію Об'єднаних Націй з питань освіти, науки й культури, Міжнародну організацію з міграції, Міжнародну агенцію з атомної енергетики, видавництво «Діалектика-Вільямс», ABA/CEELI – Україна, Європейську Комісію тощо.

Ми надзвичайно вдячні усім благодійникам, що надали нам свої публікації, поділилися власними науковими розробками, цікавими для випускників різних програм. Вагомі внески до фондів бібліотеки було зроблено випускником програми Muskie паном Олексієм Орловим (видавництво «Діалектика-Вільямс»), що надав бібліотеці понад 800 видань; випускницею програми JFDP пані Алісою Толстокоровою, яка надала бібліотеці 115 видань; Українським незалежним центром політичних досліджень, що подарував 98 книжок; Домом свободи (Україна), що передав до бібліотеки 56 видань; Європейським Центральним Банком, що надіслав нам понад 300 своїх публікацій. Неможливо назвати усіх благодійників – повний список включає 94 організації та особи. На всі видання нанесено наклейки з інформацією про благодійника.

Ми заохочуємо наших партнерів та випускників передавати до бібліотеки свої матеріали, особливо – власні авторські розробки, зокрема програми навчальних курсів, підручники, наукові статті тощо. Повідомляємо усіх авторів, що захист авторських прав є одним із пріоритетів у роботі бібліотеки. У Центрі проводяться також презентації авторських публікацій наших випускників.

Запрошуємо усіх випускників завітати до бібліотеки Ресурсного центру, ознайомитися з її фондами та скористатися нашими послугами. Чекаємо також на ваші ідеї щодо покращення роботи бібліотеки та презентації для випускників різних видань.

Також нагадуємо, що випускники можуть підписатися на електронний лист розсилки новин та подій і вчасно отримувати інформацію.

Телефонуйте! Пишіть! Приходьте!

Ресурсний центр для викладачів англійської мови в Києво-Могилянській академії

Лілія ШИЛО,
Відділ преси, освіти та культури
Посольства США в Україні

З великою приємністю хочу повідомити всіх, що Ресурсний центр для викладачів англійської мови успішно працює в Києво-Могилянській академії і запрошує вчителів англійської мови вищих та середніх навчальних закладів України користуватися бібліотекою Ресурсного центру та брати участь у методичних семінарах. Бібліотека Ресурсного центру зараз налічує близько 8000 підручників, відео- та аудіокурсів, посібників з методики та лінгвістики, книг з американського країнознавства та літератури. У цьому навчальному році ми отримали понад 200 нових книг та касет, які допоможуть зробити ваш урок цікавішим та інформативнішим.

На базі Ресурсного центру проходять семінари з методики викладання англійської мови, які проводяться американськими спеціалістами з викладання англійської мови, що працюють в Україні за програмою «English Language Fellow Program». Цього року ми також започаткували практику проведення семінарів українськими тренерами, які отримали сертифікати по закінченні курсу методики викладання англійської мови у Відділі преси, освіти та культури Посольства США. Мені дуже приємно відзначити, що семінари українських тренерів були високо оцінені і їх тепер часто запрошують для проведення семінарів та тренінгів в інші міста України. Детальну інформацію про такі тренінги та про те, як можна запросити тренера для проведення семінарів у вашому методичному об'єднанні, вміщено на сайті Посольства США в Україні http://usembassy.kiev. ua/assistance_innovations-grant_ukr.html.

З вересня по грудень цього року в Ресурсному центрі проходили семінари такої тематики:

- Global Issues/Current Events, Teaching Speaking Through the Multiple Intelligences, Course Design;
- Helping Students Develop Academic Writing Skills in English, Promoting Critical Thinking Skills in the EFL Classroom, Teaching Topic: Weather;
- Reading a Particular Text, Teaching Idioms, Communicate Grammar, Add Color to Teaching English, Dealing with Mistakes and Errors, Teaching Topic: Food;
- Christmas Activities and Celebration.

Про те, які семінари проводитимуться наступного року, можна буде дізнатися на сайті Посольства США в Україні http://www.usinfo.usemb.kiev.ua/relo_eng.

З грудня 2003 р. Ресурсний центр для викладачів англійської мови також пропонує нову послугу – розсилку інформації для викладачів англійської мови електронною поштою. Вказавши адресу своєї електронної скриньки, ви зможете отримувати новини, повідомлення про семінари, події та заходи, які проводяться для викладачів, а також про нові навчальні матеріали. Якщо ви бажаєте скористатися такою послугою, надішліть адресу вашої скриньки у Ресурсний центр електронною поштою на адресу etrc_kyiv@yahoo.com.

Ресурсний центр для викладачів англійської мови працює з 10:00 до 17:00 щодня, крім вихідних та святкових днів, за адресою: м. Київ, вул. Сковороди, 2, Національний університет «Києво-Могилянська академія», 3-й корпус, вхід 2, кімн. 121, тел. (044) 238-66-10.

Для того щоб стати членом Ресурсного центру, потрібно мати при собі паспорт, довідку з місця роботи та фотокартку. Послуги Ресурсного центру безкоштовні. Члени Ресурсного центру можуть брати в користування підручники, відео- та аудіокасети, посібники з методики та лінгвістики термі-

ном від 2 до 6 тижнів, а також купувати матеріали, видані Бюро у справах освіти та культури Державного департаменту США.

Вітаю всіх учителів з новорічними святами і запрошую в Ресурсний центр для викладачів англійської мови. Раді будемо вас бачити!

We Care & Share.
Привіт від American Councils Club Стрийської гімназії

Орися ЦИБРАН,
заступник директора з іноземних мов Стрийської гімназії,
керівник семінару-практикуму з розмовної англійської мови
при міському відділі освіти м. Стрия,
випускниця програми TEA-2001,

Костянтин ХОМИН,
учитель англійської мови Стрийської гімназії,
голова методоб'єднання вчителів іноземних мов м. Стрия,
випускник програми TEA-1998,

Галина СТЕЦЬКО,
учитель англійської мови Стрийської гімназії,
тренер Школи молодого вчителя
при міському відділі освіти м. Стрия,
випускниця програми TEA-2000

Ми називаємо себе так тому, що за сім років (1997–2003) участі у програмі TEA викладачі кафедри іноземних мов здобули 8 перемог на різних рівнях. Серед нас три національні переможці (Костянтин Хомин – TEA-1998; Галина Стецько – TEA-2000; Орися Цибран – TEA-2001), три регіональні переможці (1997 р.– Орися Цибран, 1999 р.– Світлана Діденко, 2002 р.– Наталія Парус), Алла Ципук була переможцем І туру двічі (2000, 2003).

Не відстають від вчителів і учні – 14 з них стали національними фіналістами програми «Акт у підтримку свободи» (1998–2003).

Досвід, отриманий під час навчання при американських університетах, приніс нам не тільки професійне удосконалення, велику кількість нових методичних ідей та взаємозбагачувальне міжнаціональне спілкування, а й моральну підтримку, більшу впевненість у собі і своєму професіоналізмі, став величезним стимулом до подальшої праці.

Ідеї тільки тоді є вартісними, коли їх втілено в життя, і американський прагматизм та практицизм, поєднаний із плюралізмом думок і підходів, а також почуттям поваги до кожної особистості, знайшли своє місце в наших класах.

Оскільки ми є членами й керівниками локальних методичних об'єднань різного рівня, а також методичного об'єднання вчителів англійської мови 119 гімназій та ліцеїв із 23 областей України та Автономної Республіки Крим, об'єднаних в Асоціацію відроджених гімназій України, незмінним президентом якої є наш директор Ярослав Турянський, то ми маємо широке поле для обміну досвідом і поширення новітніх підходів, знайомство з якими триває на численних семінарах та практичних заняттях для випускників програми TEA.

Прикладом такого корисного обміну досвідом став Всеукраїнський семінар вчителів англійської мови та директорів шкіл нового типу, що відбувся на базі кафедри іноземних мов Стрийської гімназії 23 жовтня 2003 р. в рамках Асоціації ВГУ, в якому взяли участь 94 представники навчальних закладів, її члени.

Ми назвали цей семінар «In Search of Ourselves», основною метою визначивши ознайомлення його учасників з нашими методичними та професійними пошуками, здобутками, розробками та публікаціями за останні п'ять років. Важливим для нас було також почути, чим живуть, якими проблемами переймаються вчителі інших регіонів країни, щоб разом знайти шляхи їх вирішення.

Вісім кращих вчителів нашої кафедри (5 з них – учасники програми ACCELS TEA) дали демонстраційні уроки у різних класах гімназії, спільною рисою яких був максимум інтерактивного спілкування та використання новітніх методів і технологій у викладанні іноземних мов. Усі уроки базувалися на навчальних матеріалах та виданих у гімназії посібниках, авторами яких є переважно випускники та учасники програми TEA.

Про успіх цього семінару, про наші досягнення в навчальній роботі, про високий рівень викладання англійської мови та знань учнів у нашій гімназії свідчать відгуки учасників семінару, представників різних регіонів країни:

«The pupils' vocabulary is very rich! The classroom atmosphere is warm and homelike. You are doing a great job and it is appreciated!»

Larysa Tkachuk,
Horodenka Gymnasium, Ivano-Frankivsk Region

«Your teachers are real professionals and the students have perfect command of English. The methods are advanced. And all this makes quite an impressive picture».

Tamara Zorenko,
Ukrainian Humanitarian Lyceum
of Kyiv National University

«Захоплюємося творчістю вчителів англійської мови. Дуже сподобалася атмосфера, яка панує на кафедрі вчителів-однодумців. Бажаємо успіхів!»

Едуард Зіннуров, Каміла Сідлецька,
Новоград-Волинський колегіум,
Житомирська область

«We really appreciate the creativeness of your English staff, your mobility, warm-heartedness and willingness to share your experience. You've done a titanic job having printed your own manuals. We were lucky to watch the communicative approach to teaching English».

Trofimenko S., Marchuk L.,
Lutsk Gymnasia № 21

«I've got a lot of ideas. Your teachers are so energetic, industrious and real lovers of English. They are the best! It's not only my opinion».

Evheniya Danylyuk,
Kuznetsovsk Gymnasia, Rivne Region

«They say you are crazy. Of course, you are, but in such a brilliant way! We envy you, our dear colleagues! You are the best! Thank you!»

Tatyana Frenkel,
Illichivsk Ukrainian Gymnasium № 1, Odessa Region

Очевидно, що цими здобутками ми також завдячуємо нашому американському досвіду й нагородам, бо сьогодні бути сучасним – бути в авангарді – означає не тільки мати високу професійну кваліфікацію, а й уміти користуватися новітніми технічними засобами. Ми з гордістю можемо сказати, що наша кафедра є однією з найзабезпеченіших у технічному плані, оскільки з допомогою усіх наших комп'ютерів, принтерів, копіювальних машин, отриманих як нагороди переможцями ТЕА, нам вдалося обладнати невеликий комп'ютерний клас, в якому набираються і верстаються навчальні матеріали, проводяться комп'ютерні уроки з Business English.

Доступ до Інтернету дає нам можливість не тільки обмінюватися інформацією, а й використовувати Інтернет для навчальних цілей і створення спільних проектів. Два роки тому в нас виникла ідея створити спільні проекти із випускниками ТЕА, адже всі ми, випускники Програми American Councils, можемо тепер створити свої проекти в межах України. Ми налагодили контакти з випускником ТЕА-1998 Е. Зіннуровим із Новоград-Волинської школи Житомирської області й створили спільний англомовний проект «From Virtuality to Reality», який успішно розвивається вже два роки. Проект охоплює різні аспекти шкільного життя: обмін досвідом роботи на рівні вчителів і організацію самоврядування у школі й життя шкільної молоді – на рівні учнів. Наші школи обмінялися візитами, враженнями від яких учні поділилися у спільних бюлетенях «People to People». Наша співпраця триває, і в даний час група вчителів та учнів готується до поїздки в Новоград-Волинський.

Сподіваємося, що наша ідея створення спільних інтернет-проектів випускників ТЕА буде підтримана. Запрошуємо до дискусії та співпраці.

Міжнародне співробітництво формує людину майбутнього

(Продовження. Початок у № 17)

Олена ВАЛЬЧУК,
учитель англійської мови Ковельської міської гімназії,
президент Учительського ресурсного центру «Надія»,
випускниця програми TEA-2000, координатор програми SSEP-2003

У США є три типи шкіл: приватні, релігійні, які становлять 12 %, і громадські (public schools) – 88 %. Чому саме громадські школи, а не державні, як у нас в Україні? Виникнення таких шкіл є свідченням демократичного вирішення питань у суспільстві. Наші діти навчались у вищій школі Чарлстона. У шкільному окрузі цієї школи є шкільна рада (school board) – виборний орган, який переобирається через два роки і до якого входять люди, зацікавлені в освіті, а не лише представники освіти. Фінансування громадської школи здійснюється за рахунок так званого property tax – податку на власність. Цікаво, що існує частка податку, яка спрямована саме на освіту, і кожен платник податку знає, скільки він витрачає на освіту (спитайте у наших громадян, з якого податку і яка його частка витрачається на освіту?!). Отже, чим багатша громада або місто, де знаходиться школа, тим більше коштів надходить до школи. (До речі, і в нашій гімназії помітні паростки демократизації освіти, становлення закладу нового типу. При гімназії діє рада гімназії і піклувальна рада, які вирішують перспективи розвитку навчального закладу та його фінансування, адже батьки сплачують благодійні внески.)

У вищій школі Чарлстона навчається 1500 дітей. Учні мають змогу працювати у комп'ютерних класах (їх кілька) і бібліотеці, про яку нам залишається тільки мріяти. Школа має власну програму, що орієнтована на максимальне врахування нахилів і здібностей кожного учня, при цьому не перевантажує дітей надмірністю навчального матеріалу, а дає їм той обсяг знань, який реально можуть засвоїти і з користю використати. Головне – навчити мислити і діяти, а не бути з інтелектуальним багажем безпорадними у житті. Навчальний процес у вищій школі організовано так: учні мають 4 уроки тривалістю 90 хвилин кожен. Між уроками кілька 5-хвилинних перерв, яких вистачає, щоб взяти у шафі підручники, потрібні для наступного уроку, та перейти з одного класу до іншого, і одна велика перерва – 40 хвилин для відвідування їдальні. Уроки розпочинаються о 7-й годині ранку. В американській школі існують паралелі учнів 9–12-х класів. Відвідування уроків здійснюється за вибором, тобто на кожному уроці склад учнів може змінюватись. Нашим учням запропонували ряд предметів, які вони вивчали протягом трьох тижнів: географія, світова історія, англійська мова, американська література, економіка, право, світова культура, фізичне виховання. «До нової школи ми звикли швидко, вчитись було легко й цікаво, особливо подобались уроки географії, історії та американської літератури. Ми були активними учасниками дискусій, готували презентації та власні проекти»,– згадує Іван Вальчук. «У школі вчителі намагаються знайти до кожного індивідуальний підхід, допомогти розкритися кожній особистості. Тут можуть не завжди погодитись із твоєю думкою, але вислухають і оцінять її завжди»,– зауважує Мар'яна Зінчук. «Сподобався сам процес навчання: педагог – друг, порадник. На уроках я не чув жодного зауваження, вчитель нікого не спонукав слухати. Мені здавалося, що не всі учні були уважними, але коли в кінці уроку вчитель попросила проаналізувати викладений матеріал і написати резюме, всі активно включились в роботу, і, що цікаво, ніхто не списував»,– поділився своїми враженнями Андрій Бортюк. «А головне,– продовжує Андрій,– якщо ти маєш знання та здібності, то досягнеш успіху, і держава та громадськість допоможуть тобі в цьому». Це ще одна суттєва деталь, на яку ми звернули увагу під час відвідин американської школи. Списувати учням не потрібно, бо вони розуміють, що їхні знання знадобляться їм самим, а не вчителям. У цьому перевага особистісно-орієнтованого навчання. Учні можуть вибирати навчальні дисципліни. Скільки – це залежить від їхніх здібностей і можливостей. Школа має велике значення у житті американських підлітків. З кожним роком у США зростає число охочих продовжити навчання після закінчення шкіл у коледжах і університетах. «Саме тут, у США, під час відвідин коледжу у Чарлстоні та зустрічей із студентами, я відчув престиж вищої освіти»,– зізнається Андрій Бортюк.

Навчання та розвиток здібностей учнів тривають і в позаурочний час, коли вони відвідують різні гуртки, секції та клуби. Ці заняття входять до числа предметів, що зараховуються учням при закінченні школи. Для фізичного розвитку школярів працюють спортивні секції – з футболу, баскетболу, бейсболу. Якщо у школі проходить спортивне змагання, то це особливе свято для всіх. Навчання образотворчому мистецтву здійснюється у різноманітних студіях: малювання, скульптури, креслення, комп'ютерної графіки. Наші учні мали можливість працювати у комп'ютерному класі, бібліотеці та різних гуртках. Для Наталії Борисюк, яка професійно займається музикою, знайшли чудову скрипку і дали можливість відвідувати музичну школу. Вона згадує: «Одним із найяскравіших моментів стало відвідання школи мистецтв Чарлстона, де я грала в камерному оркестрі». «Учні постійно зайняті, дітям у США приділяють багато уваги. Ми не зустрічали молоді, яка безцільно вештається містом. Багато дітей в позашкільний час працюють, займаючись волонтерсь-

кою діяльністю та спортом»,– згадує учасник програми Максим Малюх. Увага керівництва держави і суспільства до кожного учня просто вражає, і вона є стимулом, який спонукає до активної громадської діяльності не тільки учнів, а й батьків. Так, у Чарлстоні влада оголосила конкурс на кращий проект нового мосту для міста. Проект учня 11-го класу школи, де навчалися наші діти, було визнано найкращим.

Хочу зауважити, що захист проектів дуже поширений у США. Підготовка учнівських рефератів практикується і в школах України, але робота наших учнів зводиться в основному до переписування з одного чи кількох джерел і читання у класі. Американські школярі обов'язково використовують різноманітну довідкову літературу, документальні факти. Пріоритетним напрямом навчання є самостійна пошукова робота учнів. Суть її полягає у тому, що учитель – диригент, він націлює старшокласників, стежить за підбором інформації, визначає ступінь готовності учнів до публічних виступів. Ми були свідками таких презентацій у столиці Південної Каролiни – Колумбії. В Історичному музеї зібралися учні всього штату, щоб захистити свої проекти. Олександр, син Ріка Берхарта, представляв проект «Права і обов'язки». Захист був блискучим, юнак розумів суть проблеми й витримав усі критичні зауваження слухачів і суддів. Ми пишалися перемогою Олександра. А Лорен, американська сестричка Наталки Борисюк, вирішила наступного року захищати проект «Ярослав Мудрий у світовій історії». Наталка допоможе збирати матеріал, та й сама Лорен мріє приїхати до України і відвідати Центральну бібліотеку в Києві та історичні місця, пов'язані з Ярославом Мудрим.

Такі конкурси допомагають кращому розумінню сучасною молоддю минулого своєї країни, створюють реальні можливості для зустрічей з метою обговорення різноманітних історичних та суспільних проблем. А це, у свою чергу, сприяє формуванню громадянської позиції учня, розвитку його критичного мислення, оволодінню навичками науково-дослідницької роботи.

Дивував наших дітей і непідробний патріотизм американських школярів. До речі, кольори школи – жовтий і синій. Кожний день у школі починається із підняття державного прапора і виконання гімну. «Для мене були особливими хвилини, коли я бачив, як діти дають клятву на вірність своїй державі, промовляючи: "Я складаю присягу на вірність Прапору Сполучених Штатів Америки і республіці, яку він представляє, об'єднаній нації, яка вірує в Бога і забезпечує свободу і рівність для кожного",– згадує Іван Вальчук.– І я вірю, що згодом ми теж з таким трепетом і гордістю даватимемо клятву на вірність нашій Україні, адже так важливо цінувати свою країну та її закони». «Американці – щирі й палкі патріоти своєї держави,– вважає Іра Степаненко.– Ми бачили американський прапор у кожній класній кімнаті, на кожній домівці, у музеях, магазинах, у кожній машині. Молодь носить багато речей із символікою США. Мене вразила відданість, любов американського народу до своєї держави. Вони поважають закони і дотримуються їх. І відразу ж постає запитання: а чому ми так не можемо? Невже у нас гірший прапор чи історія не така цікава? Час виховувати кожному в собі зернинку патріотизму».

Однією з найцікавіших частин програми було знайомство з волонтерською діяльністю у США. Америка теж переживає період реформування освіти. Характерною особливістю змін є адаптація дітей із вадами розвитку. Цих учнів ми зустрічали у школах поряд із їхніми здоровими ровесниками. Учням надають допомогу відповідні консультанти. Отож діти з різними недугами органічно вживаються у світ своїх однолітків, їх не роз'єднують психологічні бар'єри. Безсумнівно, це позитивно позначається на подальшій їхній долі. Нашим дітям випала нагода побувати у кількох школах, де навчаються діти з особливими потребами. Визначною подією була участь у Міжнародному дитячому фестивалі в початковій школі, де навчаються діти, хворі на церебральний параліч. На фестивалі ми представляли свою країну, її символи, культуру, звичаї. Нас приймали гостинно, адже ми були першими українцями на такому престижному фестивалі. Побували учні у реабілітаційному центрі, де навчаються діти з фізичними вадами. Ми були вражені тим, як піклується про них громада: вони забезпечені комп'ютерами, мають відповідні іграшки та належне обладнання. Ми познайомилися з програмою і методикою, за якою працюють викладачі й волонтери, здобувши безцінний досвід безкорисливої допомоги.

«Я думаю, що в Україні ми повинні так само ставитися до дітей-інвалідів, а не відправляти їх у спеціальні школи, не відгороджувати від решти. Вони потребують нашої любові й поваги»,– висловила свої міркування Анна Кремньова. Особливо Аню вразило, як цінують у США неповторність кожної особистості: «Наведу такий приклад: у школі, де ми перебували, навчався сліпий хлопчик. У Роберта багато друзів, з ним цікаво спілкуватися, і ніхто не акцентує уваги на його ваді».

Усі охочі можуть допомагати у лікарнях, дитсадках, різноманітних майстернях. «Я була щиро здивована,– розповідає Наталя Борисюк,– коли Лорен сказала, що має намір влітку попрацювати у лікарні. І коли я запитала, навіщо їй це, відповіла, що вона відчуває в цьому потребу, адже допомога хворим людям – вияв небайдужості, активної життєвої позиції».

Особливою сторінкою нашого перебування у Чарлстоні були знайомства з різними типами шкіл. Ми побували з презентаціями у коледжі, початковій, приватній та релігійній школах. «Ми були щасливі розповідати, що є на землі така чудова країна – Україна, що живуть там освічені, працьовиті, талановиті люди. Наші вишиванки і жовто-блакитні прапорці викликали у американців захоплення»,– згадує Ірина Котюк. Подорож за океан справила величезний вплив на формування нашого власного ставлення до США та усвідомлення себе як частинки України. Ми відчували себе послами своєї держави та носіями цінностей своєї культури та історії.

(Закінчення у наступному номері.)

Англійський щоденник

Едуард ЗІННУРОВ,
заступник директора з іноземних мов спеціалізованої загальноосвітньої школи № 11, м. Новоград-Волинський, Житомирська область, випускник програми ТЕА-98

Продовжуючи висвітлені у попередніх числах *Вісника програм шкільних обмінів* («Вивчаємо англійську», №№ 13, 14 за 2002 рік) положення з досвіду роботи, хочу додати до складових комплексного вивчення англійської мови ще один елемент, який пройшов апробацію в 2002/2003 навчальному році. Це особистий щоденник учня «My English Diary».

Не секрет, що мотивоване вивчення будь-якого предмета шкільної програми має набагато кращий ефект. На сьогоднішній день англійська мова не потребує додаткової реклами, як важливо знати, її усвідомлюють майже всі учні та батьки. Сучасні технології, програми та підручники ставлять набагато ширшу мету – не тільки вчити дитину розуміння та володіння мовою у всіх її аспектах, а й розширювати світогляд громадян єдиної Європи, мислити по-новому, вміти робити узагальнення та висновки, аналізувати. Саме з цією метою у вересні 2002 року мною було запропоновано ведення особистих щоденників учнів з англійської мови. Знаючи не завжди позитивне ставлення моїх учнів до звичайних шкільних щоденників з домашніми завданнями, поточними оцінками, зауваженнями вчителів та викликами батьків до школи, я намагався змінити цей стереотип і пояснив доцільність такої новації. На експеримент погодилися всі 16 учнів групи, з якими я співпрацював 9 років. Отже, щоденник, який ведеться англійською мовою, містить наступні розділи:

1. Персональні дані про учня та його фото.
2. Розклад на тиждень, де щоденний урок англійської мови виділяється іншим кольором.
3. Розклад дзвінків.
4. Структура навчального року з указаними термінами семестрів та канікул.
5. Календар з визначними датами в житті країни, шкільними святами та вільним місцем, де учні записували дні народження друзів, дати засідань Дискусійного клубу, шкільних олімпіад, конференцій тощо.
6. Річний навчальний план з англійської мови, де зазначено терміни вивчення тієї чи іншої теми, номери тем та їх назви, дати залікових робіт.
7. Залікова таблиця з результатами письмової перевірочної роботи, перездачі, тематичної оцінки та підписом вчителя (така собі міні-залікова книжка).
8. Результати щомісячного TOP-10 (кількість набраних балів та місце в групі).
9. Поточні оцінки з кожної теми.
10. Оцінки за роботу в журналі з графою для самооцінки.
11. Участь у виконанні проектів, також з графою для самооцінки.
12. Позакласна робота з предмета (Тиждень іноземних мов, конференції, робота в Клубі).
13. Борги (не здані вчасно письмові роботи, діалоги, тексти домашнього читання).
14. Успіхи та невдачі.
15. Речі, на які слід звернути увагу чи запам'ятати (цікаві слова, вислови, випадки на уроках).
16. Сторінка вчителя, де записувалися поради, слушні зауваження, привітання, подяки.
17. Оцінка кожного уроку.

Останній розділ був найважливішим. Наприкінці кожного уроку, а це займало близько хвилини, учні ставили позначку у колонці «так» або «ні» щодо наступних тверджень:

– мені було цікаво на уроці;
– я вивчив щось нове;
– я був активним;
– я запитував учителя та відповідав на його запитання;
– я співпрацював з колегами;
– мій настрій був добрим.

У цій же таблиці є колонка «Урок в цілому», де учні, кожен на свій кшталт, оцінювали урок – цифрами, символами чи малюнками.

Ясна річ, декому бракувало терпіння робити оцінювання кожного уроку. Бувало, що ненавмисно забували щоденник вдома, але в цілому нововведення мало позитивний результат. Ось окремі думки учнів групи:

- я бачила результат своєї праці й це підштовхувало мене не знижувати темпів, виконувати всю роботу, навіть якщо і бракувало часу (*Ірина Лук'янець*);
- з оцінювання уроків було видно мої слабкі місця. Я знала, над чим працювати (*Марія Бачинська*);
- щоденник не давав забувати про борги, які я інколи мав (*Тарас Храбан*);
- з тематичних оцінок було видно, що чекає на мене наприкінці семестру (*Олена Фурса*);
- оцінювання себе на кожному уроці допомогло по-іншому подивитися на себе (*Катерина Іванець*);
- завжди чекала слів учителя (*Інна Гончар*);
- проглянувши оцінювання всіх уроків, побачив, що більшість з них була цікавою і я почувався чудово (*Павло Туровський*).

В останній тиждень травня учні визначили свій рейтинг з англійської мови.

15 учнів групи для проходження державної атестації вибрали англійську мову, 14 з них показали високий рівень навчальних досягнень, тобто отримали оцінки «10–12». Вісім учнів стали студентами факультетів іноземних мов у Київському лінгвістичному університеті, Рівненському філіалі Київського інституту слов'янознавства, Київському міжнародному університеті, Житомирському педагогічному університеті, Хмельницькій академії прикордонних військ. У майбутньому сподіваюся побачити серед них своїх колег, які творчо навчатимуть молоде покоління нашої держави.

P. S. Для зацікавлених осіб можу вислати через e-mail у електронному вигляді як додатки до публікацій про комплексне вивчення мови на прикладі вищезгаданого класу такі позиції:

- зразки газет, що випускалися двічі на місяць протягом двох останніх років (Проект «Our Group Newspaper»);
- матеріали до проекту «The ABC of School Life»;
- міні-підручник з граматики «26 клітинок» (система часових форм дієслова);
- матеріали до проекту «People to People» (співпраця зі Стрийською гімназією);
- MY ENGLISH DIARY;
- матеріали до проекту та відкритого уроку «Історія – вчителька життя» (Historia est magistra vitae);
- матеріали до проекту «To Be a Teacher»;
- YEAR BOOK («Книги року» за 10 та 11 клас);
- опорні таблиці з граматики (дієприкметник, герундій, інфінітив);
- анкета «Рейтинг з англійської мови випускника школи».

Від редакції – MY ENGLISH DIARY розміщено як розробку на сайті *Вісника програм шкільних обмінів*.

Програма «Партнери в освіті» — розвитку демократії в школі

Ірина МИХАЛЬСЬКА,
викладач англійської мови
Гімназії міжнародних відносин, м. Львів,
випускниця програми «Партнери в освіті»
та програми партнерства шкіл

Я страшенно не люблю писати! Можливо, саме тому методична тема, над якою я працюю як учитель англійської мови, називається «Розвиток навичок писемного мовлення», і саме тому я пишу не відразу після приїзду з Америки, як більшість випускників, а майже через шість років після того.

А можливо, тому, що я цього року знову побувала в Америці, і настав час підвести підсумки, переосмислити, що зроблено за період між двома поїздками.

Втім, усе по порядку. Я була учасником першої поїздки за програмою *«Партнери в освіті»*, і відвідали ми Аризону, точніше університет Північної Аризони, у січні 1998 року. Ті, хто постійно читає «Вісник», знайомі із враженнями інших груп, які перебували в NAU після нас, чули про місто Флагстаф, про чарівне студентське містечко та про Ліп Ларсон, завдяки снергії та турботі якої ми почувалися спокійно й розкуто і мали змогу оглянути близькі та далекі визначні місця.

Мало сказати, що ця поїздка відкрила мені Америку (вибачте за каламбур), вона перевернула моє враження про світ і змусила по-новому подивитися на освіту й моє місце в ній.

У той час я працювала заступником директора середньої спеціалізованої школи № 76 з поглибленим вивченням англійської мови. До моїх обов'язків входило керування кафедрою іноземних мов, яка на той час складалася з 30 вчителів. І раптом мені стало тісно в рамках тільки моєї кафедри та предметів. Я зрозуміла, що можу зробити більше, можу вплинути на дітей та вчителів не тільки через викладання англійської мови. У школах Ук-

раїни тоді мало хто був знайомий з терміном «громадянська освіта», і починала я з просвітницької роботи в своїй рідній школі, з адміністрацією та вчителями. Відверто кажучи, спочатку це поняття сприймалося досить недовірливо, але поступово, завдяки планомірним діям, роз'ясненню та ентузіазму кафедри історії ставлення змінилося, прокинулися зацікавленість та інтерес.

Найперший крок, який я ініціювала,– це **організація учнівського самоврядування** та створення **Конституції школи**. У цьому процесі брали участь учні та вчителі школи, зокрема **громадсько-дискусійний клуб «Джерело»,** який проводить дослідницьку, просвітницьку роботу, організовує дискусії та зустрічі за круглим столом з актуальних проблем сьогодення, інсценізації та шкільні вечори, реалізує творчі проекти (координатори роботи клубу – вчителі історії та права Ольга Яворська та Євгенія Беген).

Як відомо, найважливіший напрям громадянського виховання - це демократизація шкільного життя, коли сам учень є організатором та учасником міні-моделі суспільства. Тому практичною школою демократії є **учнівське самоврядування,** яке сприяє виробленню в учнів почуття господаря школи, вміння співпрацювати на принципах рівності, гласності, стає школою демократії, виховує рішучих, готових до відповідальності й самоактуалізації людей. У нашій школі – це шкільний парламент, створений за моделлю однопалатного парламенту України. Головою парламенту є президент, якого обирають учні 9–11-х класів. Створюються комісії, які вирішують питання, що входять у їхню компетенцію. Крім того, з минулого року школа є учасником програми «Розвиток молодіжного лідерства», яка передбачає розвиток та обмін досвідом учнівського самоврядування з двома школами України та трьома школами Нью-Йорка, що сприяє розвитку активної громадянської позиції та лідерських навичок учнів. Багато зусиль докладає до розвитку учнівського самоврядування заступник директора з виховної роботи Роксолана Падус.

2002 року школа уклала угоду про співпрацю у галузі громадянської освіти та виховання з кафедрою політології ЛДУ ім. І. Франка. У рамках цієї угоди був проведений тренінг для учнів з питань самоврядування та розпочато роботу **постійно діючої школи лідерів.**

Під впливом американських «Teachers-Parents Associations» 1999 року створено організацію з управління школою **«Батьківський комітет»** – добровільну громадську організацію батьків, діти яких навчаються у школі № 76. Основною метою «Комітету» є діяльність, спрямована на забезпечення допомоги у функціонуванні школи як навчального закладу високого рівня та залучення до вирішення проблем школи громадських і державних організацій та установ міста й регіону.

Ще одне нововведення, яке ми започаткували вже цього року,– **програма «Дебати».** Як відомо, традиція проводити дебати з різних питань веде до Давньої Греції, де зародилися ідеї демократії. Згодом ця традиція активно розвивалася в інших країнах сучасного світу. Форма дебатів змінювалася залежно від часу та культури країни і перетворилася на гру, якою захоплюються тисячі молодих людей в усьому світі. У ході дебатів їх учасники вчаться бачити багатогранний спектр думок, знаходити переваги кожної з них, логічно, а не емоційно пояснювати власну позицію. Ця гра виховує почуття толерантності, вміння поважати думку протилежної сторони та визнання плюралізму поглядів. Спочатку вчителі та учні пройшли

тренування у міському інформаційно-методичному центрі «Дебати», а в грудні 2002 року ми створили свій дебатний клуб, в якому існує 4 команди. Вчителі-тренери клубу – Ольга Яворська та Галина Сеньковська. Вже проведено сім дебатних турнірів, на одному з яких були присутні вчителі з Великобританії, а ще на одному – заступники директорів шкіл міста. Крім того, один навчальний турнір провели в Польщі з учнями варшавського ліцею-партнера.

Одним з аспектів громадянського виховання, якому я завжди приділяла велику увагу, є **розвиток міжнародних зв'язків школи,** які сприяють розумінню інших культур, протистоянню нетолерантності, ксенофобії, покращенню відносин та взаєморозуміння між школами, країнами, окремими людьми. Школа бере участь у багатьох міжнародних проектах та програмах, завдяки чому 2003 року ми змінили статус навчального закладу на Гімназію міжнародних відносин, а мене було призначено на посаду заступника директора із закордонних зв'язків. Але докладніше описати досвід і значення міжнародних відносин у житті школи я сподіваюся у наступній статті.

З 1998 року ми беремо активну участь в **програмі «I'EARN»** (міжнародна освітня та ресурсна мережа). Програма, яку я називаю «Громадянська освіта в дії», використовує нові інформаційні технології і ґрунтується на ідеях проектної методики. Використання проектів програми дає змогу створити на уроці чи в позаурочній роботі органічну атмосферу, допомагає розбудити творче начало в учнях, розвиває їхнє мислення і формує навички, необхідні для сучасного суспільства. При цьому змінюється парадигма навчання, більше уваги приділяється виробленню вміння самостійно здобувати знання в умовах дослідницької діяльності. Застосування програми у навчанні посилює зв'язок між предметами, підвищується рівень неформального спілкування учнів і вчителів та учнів між собою, збільшується питома вага самостійної навчальної та громадської діяльності, розкривається творчий потенціал учителів і учнів. Вчителі та учні школи беруть участь у національних та міжнародних проектах програми, більшість з яких є по-дитячому простими за формою, але мають глибокий виховний потенціал. (До речі, участь у програмі стала можливою завдяки тому, що 1997 р. я була регіональним переможцем програми TEA і отримала комп'ютер, єдиний на той час у школі, за допомогою якого виконуємо проекти програми та підтримуємо електронне листування.)

За час, що минув після мого навчання у США, в школі склалася не тільки система громадянського виховання, а й **система громадянської освіти.**

У ***восьмому класі*** викладається курс «Практичне право», який передбачає набуття в процесі інтерактивного навчання системного досвіду, на основі якого в учнів формуються нові знання, навички й відносини, необхідні для ефективного реагування на правові та юридичні питання в умовах нашого складного суспільства, яке швидко змінюється.

У ***дев'ятому класі*** читається курс «Ми – громадяни України». Цей курс є початковим у системі знань про громадянське суспільство. Головна його мета – зацікавити учнів громадянознавством, підготувати їх до того, щоб вони стали свідомими та відповідальними громадянами своєї держави.

У ***десятому*** та ***одинадцятому класах*** – поглиблене вивчення правознавства та курсу «Права людини».

У ***десятому*** та ***одинадцятому класах*** вивчається курс громадянської освіти англійською мовою «Civic Education. Your Responsibility in Ukraine's Democracy» – інтерактивний курс, скерований на розуміння учнями важливості громадянства та заохочення їх активної участі у житті уряду та суспільства.

Ідею введення цього курсу мені підказали два семінари-тренінги, організовані Американськими радами: «Leading is Action» та «Civic Education. Your Responsibility in Ukraine's Democracy», на які я мала можливість запросити ще кількох вчителів своєї школи. Вони пройшли підготовку на цих семінарах і згодом почали викладати такий потрібний у школі предмет. (До речі, двоє з них згодом стали переможцями програм, що адмініструються Американськими радами в Україні: PIE-2002 – Олена Артюх та TEA-2003 – Галина Сеньковська.)

Громадянська освіта – це освіта для демократії. Але демократії не можна навчити недемократичними методами. Трансляція певних знань про громадянськість та демократію, яка відбувається в недемократичному середовищі, не сприятиме вихованню громадянськості, як вона розуміється в демократичному суспільстві. Створення демократичного середовища – це демонстрування в повсякденному шкільному житті зразків демократичних відносин, поваги до гідності учнів, їхніх прав і свобод, толерантності та визнання плюралізму поглядів і життєвих виборів. Така позиція потребує від більшості вчителів зміни світоглядних орієнтацій, методів та підходів у навчанні та вихованні. Отже, магістральним напрямом, а точніше, призмою, через яку переломлюються всі напрями громадянської освіти та виховання, є **особистісно-орієнтована методика виховання та викладання** засобами інтерактивного спілкування, розвитку критичного мислення, чому, власне, я завжди приділяла велику увагу як вчитель і як адміністратор. Можливо, тому мені є такою близькою стаття Лідії Безрукої «Навчаючи граматики англійської мови, виховую особистість» (2002 р.), бо ще у 1996 році побачив світ мій посібник з граматики англійської мови «Grammar Exercises for Junior Pupils», побудований на методиці комунікації та ідеї партнерських відносин учень–вчитель та учень–учень, на справді поважному ставленні вчителя до індивідуальності дитини чи підлітка.

Саме тематиці втілення громадянської освіти засобами методики викладання були присвячені семінари, проведені у школі. Властиво, **поширення досвіду** є одним з пріоритетів гімназії. Зокре-

ма, було проведено семінари, майстерні та відкриті уроки з питань методики викладання англійської мови, громадянської освіти, інтегрування програми I'EARN у шкільну програму, шкільного самоврядування, викладання практичного права, правознавства для директорів, заступників директорів шкіл міста, для молодих вчителів, вчителів історії та права України, для вчителів зі США, Великобританії та Польщі, які приїжджають обмінюватися досвідом до нашої гімназії. Крім того, досвід нашого колективу неодноразово висвітлювався на сторінках регіональної преси та *Вісника шкільних обмінів*.

Оглядаючись на шість років назад, я бачу, який великий шлях розвитку пройшла наша школа, як змінилася вона за формою і за змістом, як змінився світогляд учителів та учнів. Мені приємно усвідомлювати, що за цей час у школі розроблена і працює цілісна система громадянської освіти і виховання. Це не є виключно моєю заслугою: цьому, безумовно, сприяє творча та демократична атмосфера, яка панує в гімназії, створена насамперед адміністрацією школи на чолі з директором Таїсою Кіт. Фактично, ми вже працюємо як **Центр громадянського виховання й міжнародного учнівського та вчительського партнерства.** Безперечно, ключову роль у цьому становленні відіграла програма *«Партнери в освіті»*, вся філософія якої сприяє виробленню активної життєвої позиції учасників і, відповідно, через них – залученню інших вчителів до виховання активних та освічених громадян демократичного суспільства.

...Щоб досвід не залишився незатребуваним!

Лариса ДЕНИСЮК,
вчитель гімназії № 23 м. Житомира,
випускниця програми «Партнери в освіті – 2001»

Як для вчителя середньої школи, що несе відповідальність за виховання та навчання майбутнього покоління, стажування за програмою PIE 2001 року було для мене неоціненною можливістю ознайомитися з досвідом виховання соціально активної особистості, громадянина, який би вмів аналізувати ситуацію, не був байдужим до законів, що приймаються в державі. На уроках у початковій та середній школах містечка Перрізбург (штат Огайо), лекціях та практикумах, які мені пощастило відвідати в університеті Боулінг Грін штату Огайо, цьому аспекту виховної роботи приділяється надзвичайна увага.

Я побачила, як учні вчаться аналізувати ситуацію, довідуються, що спричиняє появу правил та законів соціального співіснування, усвідомлюють, що не слід робити і чому, як поводитись у суспільстві. Такі уроки вчать замислюватися над доцільністю певних правил та законів, знати та дотримуватися їх, тим самим сприяючи формуванню активної громадянської позиції.

Орієнтація на вказану виховну мету, оволодіння інтерактивною методикою викладання дає змогу вчителю власноруч створювати ситуації, ігри, які б робили навчання інформативним, цікавим та веселим. Такий підхід можна застосовувати не тільки на уроках іноземної мови, а й історії, права, літератури та ін. як в молодших, так і старших класах.

Для прикладу хочу навести опис заняття, метою якого було продемонструвати учням, як створюються закони та правила. Вдалою формою такого уроку англійської мови було обрано гру на тему «Як створюються права та обов'язки». На дошці написано або прикріплено на аркушах паперу правила, які учням пропонують прочитати та проаналізувати і визначити майбутні/передбачувані ними дії того чи того правила.

1. Не сидіти на столах під час виконання письмових завдань.
2. Не розмовляти на уроці за жодних умов.
3. По класній кімнаті ходити тільки із заплющеними очима.
4. Не кліпати очима під час занять.
5. Олівці слід заточувати тільки увечері.
6. Усі студенти, чиї прізвища починаються на B, C, D, повинні завжди залишати класну кімнату останніми.
7. Наявність перерв між уроками залежить тільки від настрою вчителя і т. д.

Учням пропонується прочитати і проаналізувати кожне правило. Вони коментують правило, висловлюючи свою думку щодо його доцільності, ймовірного результату дії того чи того правила. Напроти кожного правила учні пишуть його позитивну чи негативну характеристику і визначають, які з них принижують людську гідність, які зневажають права громадян, а які є взагалі абсурдними, оскільки їх виконання може навіть зашкодити людині. Водночас учні допомагають сформувати перелік правил, що є доцільними для регулювання відносин між людьми. Правила, визначені учнями як недоцільні, вчитель пропонує стерти з дошки. Домашнє завдання – придумати правила поведінки.

Подібні уроки після повернення зі США стали для мене чи не повсякденною практикою. Вони не лише сприяють реалізації навчальної мети, а й допомагають зробити уроки жвавими й веселими.

Я з радістю готова розповісти про свої здобутки. Сподіваюся, що кожному з випускників є чим поділитися з колегами-освітянами, з тим щоб набутий та адаптований досвід не залишився незатребуваним, а з успіхом впроваджувався у процес виховання громадян України.

У нас вчать більше, а в них — цікавіше!

Артем СУХОРУКОВ,
учень 11-го класу Новоград-Волинського колегіуму,
Житомирська обл.,
випускник програми FSA FLEX-2003

Найзахоплюючою подією усього мого шкільного життя стала участь у програмі обміну FSA FLEX. Завдяки Акту на підтримку свободи мені, учневі 10-го класу спеціалізованої загальноосвітньої школи № 11 (тепер Новоград-Волинський колегіум), пощастило провчитися рік в американській школі.

Поїздка до США, безумовно,– один з моїх найбільших успіхів. Цьому передувала копітка робота над собою. Також значною є заслуга шкільних педагогів, особливо Едуарда Ільгамовича Зіннурова, який понад вісім років був, є і залишатиметься вчителем моєї улюбленої англійської мови, порадником і просто другом.

У першому та другому турах програми брав участь майже весь наш клас. Мені пощастило стати фіналістом.

Далі був незабутній переліт через Атлантику. Перші враження від Америки також назавжди закарбувалися в моїй пам'яті – нові знайомства, зустрічі та позитивні емоції. Особливо запам'ятався перший шкільний день. Усі були напрочуд привітні та в усьому допомагали. Розвіявся міф про те, що американці неприв'ітно ставляться до іноземців.

Цікаво було порівняти дві різні шкільні системи. Учні вже зі школи орієнтуються на свою майбутню професію, обираючи ті курси, які їм до вподоби, так звані electives, тоді як у нас здійснюється всебічне навчання, викладається безліч предметів протягом тижня. Взагалі шкільні програми дуже відрізняються. Обсяг домашнього завдання також різний. У Сполучених Штатах більше приділяється уваги творчим завданням та опрацюванню підручників, тоді як у нас задають ще й чимало практичних письмових вправ, задач і прикладів. Щодо шкільного життя, то американські школи і в цьому мають свої особливості. Там відчуваєш себе дорослішим. Ти вправі обирати предмети за своїм уподобанням. Кожного дня у нас було по чотири пари, чотири різних предмети протягом усього семестру. Єдине, чого, мабуть, не вистачало – це опіки класного керівника. Більшість організаційних питань у своєму навчанні доводилося вирішувати самостійно. Інка, школа в Північній Кароліні, де я навчався, мала безліч гуртків, клубів та спортивних команд. Тому я із задоволенням виступав за шкільні збірні з футболу та тенісу, а також був членом кількох клубів: драматичного, міжнародної співпраці та майбутніх журналістів. Так я познайомився з багатьма учнями, які стали моїми вірними товаришами. Людина – як в Америці, так і в Україні – становить для мене найголовнішу цінність. Дружба єднає народи усього світу. Можливість навчатися серед однолітків, які розуміють та цінують тебе,– ось у чому схожі американська й українська школи.

У школі, де я навчався, створено чітку систему самоврядування: обирається парламент, рада, президент і скарбник. В українських школах існує подібний устрій, однак поки що лише на рівні класних колективів. Та й цьому є пояснення – у США класів як таких, у нашому, українському розумінні, немає. Класом там зветься вся група учнів, що випускатиметься в один і той самий рік (class of 2004, class of 2005 etc.). Спільними для учнів можуть бути лише кілька курсів, і то не довше ніж семестр. Проте і за цей короткий період встигаєш завести нові знайомства й навіть друзів.

Щодо атмосфери на уроках, то американці почуваються розкутіше, хоча усі поважають вчителя і учнів, котрі відповідають. Рідко хто підводиться з місця при відповіді, а в нас деякі вчителі вважають це неповагою. Шокувало мене, коли дехто з учнів закидав ноги на парту сусідів. Крім того, були й інші випадки, що розцінювалися б як неестетичні у наших школах. Прикладом може бути масове кидання їжею в їдальні, яке мало місце в квітні напередодні Дня школи. Траплялися нецензурні слова на авто учнів чи хлопці з волоссям, пофарбованим у яскраво-зелений колір. Проте не нам судити – для когось це неприйнятно, для інших – спосіб самоствердження.

Чим я був вражений, так це духом шкільного патріотизму. Учні школи активно підтримували свої спортивні команди не лише під час гри, а й перед. Шкільні «пеп-ралі» – справді захоплюючі дійства, на яких уболівальники активно заохочують гравців до перемоги.

Звичайно, і американська, і українська школи мають свої переваги та недоліки. У кожного свої смаки – TASTES DIFFER. Коротко можна підсумувати так: у нас вчать більше, а в них – цікавіше.

Програма обміну допомогла мені знайти своє місце в сучасному суспільстві та ще раз довести собі, що я чогось таки вартий.

Дякую всім, хто сприяв моїй подорожі до Сполучених Штатів Америки.

«По секрету — всьому світу», або Шпаргалка для тренера

Олена ГРЕБЕНЧУК,
вчитель середньої школи № 2 м. Балаклеї, Харківська обл., член Всеукраїнської асоціації «Нова доба»

8–11 жовтня 2003 року сонячна Ялта гостинно зустрічала гостей з усіх областей України на міжнародний навчальний семінар за матеріалами курсу громадянської освіти «Ми – громадяни України», який проводила Всеукраїнська асоціація «Нова доба» в рамках трансатлантичного проекту «Освіта для демократії в Україні». Метою семінару була підготовка тренерів з курсу «Ми – громадяни України» для подальшого проведення відповідних регіональних семінарів.

Серед учасників семінару (а їх було 59) – викладачі історії, правознавства, громадянської освіти; представники інститутів післядипломної освіти, а також гості зі США: Тімоті Марк Дав, Доріп Ньюгоф Ухас (штат Огайо), Глоу Коалсон, Селена Флоренс, Джен Ковін, Бетті Бетрам, Керрі Петерсон (штат Алабама).

Головне, задля чого зібралися тренери громадянської освіти України та їх колеги зі США,– це удосконалити себе професійно й особисто, набути нових знань для подальшого поширення їх у своїх регіонах; обмінятися тренерським досвідом.

Як і завжди, графік роботи був ретельно й чітко спланований. Розглядалися стратегія і філософія курсу «Ми – громадяни України» та їх відображення у навчально-методичному комплексі. Більшу частину семінару було присвячено роботі з інтерактивними методами на прикладі уроків курсу, і всі тренери мали змогу провести вправи й обговорити зі своїми колегами методику їх проведення, поділитися своїми думками, почути поради та рекомендації.

Виступали американські колеги, проводили заняття українські тренери, всі разом працювали за круглим столом «Тренер – тренерові». Треба зауважити, що семінар не складався з академічних лекцій, а передбачав інтерактивну роботу всіх учасників. Семінар завершився плануванням подальшої роботи треперів, оскільки він надихнув усіх учасників на нові ідеї, думки, проекти.

Я навмисно обрала такий стиль викладу, бо дуже важко втримуватися від емоцій та пафосних слів, коли йдеться про враження від участі в семінарі для тренерів.

Якщо кількома словами сказати про атмосферу семінару, то це: співпраця, творчість, обмін досвідом однодумців, щирість спілкування, взаємодопомога, відкритість та доброзичливість, професіоналізм, зустріч друзів.

Філософією тренінгу були: співнавчання та самовдосконалення.

Філософ П. І. Новгородцев казав: «Особистість – це нескінченність можливостей, це безмежність перспектив». Певною мірою ці слова можна віднести до ялтинського семінару, на який зібралися яскраві творчі особистості, котрі не тільки професійно зростали на семінарі, а й розробили план дій на перспективу, бо для них існування без громадянської освіти вже неможливе – це справа їхнього життя.

Генрі Форду належать слова: «Те, що ми зібралися разом,– це тільки початок; те, що ми продовжуємо залишатися разом,– це вже досягнення; те, що ми разом працюємо,– це справжній успіх». Хотілося б подякувати «Новій добі» за те, що вона своєю діяльністю надає вчителям України можливість зростати професійно, розкрити свій творчий потенціал, долучитися до розвитку громадянської освіти.

А попереду – наполеглива й цікава праця і, сподіваємося,– нові семінари. Сьогодні, слава Богу, є люди й організації, що мають величезний досвід розробки і поширення інноваційних програм: Всеукраїнська асоціація викладачів історії і суспільних дисциплін «Нова доба», благодійна організація «Вчителі за демократію та партнерство» й інші. Але хотілося б почути і тих, хто робить перші кроки на цьому шляху. А ще – створити збірку методичних порад, розробок, уроків, прикладів із власного досвіду. Так народилася ідея створення рубрики «Шпаргалка для тренера», де можна зібрати секрети, поради, рекомендації тренерів з громадянської освіти. Рубрика має бути відкритою і дискусійною, щоб можна було знайти й виправити помилку, поставити запитання, посперечатися, а головне – створити банк тренерських секретів для таких тренерів-новачків, як я.

Сподіваюся на співпрацю!

СЕКРЕТ від Олени Рождественської. *Коли ви готуєте семінар, намагайтеся знайти й запросити цікавих людей, якнайшвидше познайомте з ними всіх учасників семінару. Нехай у вас буде банк з адресами цікавих людей. А ще – поспішайте поділитися своїми знаннями!*

СЕКРЕТ або принцип тренерської команди ВА «Нова доба». *Будьте взаємозамінюваними, поспішайте прийти на допомогу тому, з ким ви працюєте в парі.*

СЕКРЕТ від Олени Пометун. *Досконало оволодійте методикою.*

СЕКРЕТ від Наталі Вукіної. *У будь-якому віці будьте «просунутими».*

СЕКРЕТ від Вікторії Брачкової. *Знайдіть притчу, відповідну темі, та прикрасьте нею свій семінар.*

СЕКРЕТ від Поліни Вербицької. *Будьте позитивними.*

СЕКРЕТ від Ірини Костюк та Лариси Середяк. *Читайте класику – знову й знову звертайтеся до першоджерел.*

СЕКРЕТ від Олени Пометун. *Чіткість інструкцій!*

СЕКРЕТ від «Нової доби». *Один за всіх і всі за кожного!*

СЕКРЕТ від Олександра Войтенка. *Роздаючи анкети учасникам, не забудьте підкреслити, що це чудова рефлексія.*

СЕКРЕТ від Людмили Піліпчатіної. *Якщо ви будете такими чарівними, як вона,– успіх вам забезпечений! Ще Людмила одразу намагається включити в роботу учасників своєї групи, наприклад, таким завданням: «Хто назве всіх учасників по імені – отримає оцей приз». І ще одне – виконуючи вправу «Сніжинка», потрібно запропонувати учасникам пакетик – тоді на підлозі класу не буде сміття.*

СЕКРЕТ від Таїси Смагіної. *Якщо у тренера немає часу або відповіді на запитання, запропонуйте лист ватману із написом «Nota Bene» і записуйте ті запитання, щоб можна було до них повернутися пізніше. Це збереже вам час.*

СЕКРЕТ від Людмили Піліпчатіної. *На початку семінару запитайте, хто вже знайомий з методами, курсом – вони стануть вашими помічниками.*

СЕКРЕТ від Олени Гребенчук. *Якщо вас запросили щось презентувати тільки на 45 хвилин, знайдіть час і проведіть руханку, дайте учасникам зрозуміти, що зараз відбудеться щось незвичайне.*

СЕКРЕТ від Сергія Бурова. *Не перевантажуйте слухачів інформацією, але тримайте темп.*

СЕКРЕТ від Лариси Середяк. *Пам'ятайте про колір маркера. Вибирайте синій і зелений.*

СЕКРЕТ від Ольги Сафронової. *Про манеру одягатися. Безперечно, щодо смаків не сперечаються. Стильно – я згодна, але не дуже яскраво, щоб не відволікати на це увагу. А може, навпаки? Ваша думка.*

СЕКРЕТ від Олени Гребенчук. *Після вправи й навчання іноді доцільно для новачків дати інформаційний блок, тобто структуру вправи.*

СЕКРЕТ від Станіслава Зайвого. *Використовуйте навички риторики, тобто мистецтво правильно підбирати слова з метою впливу на аудиторію.*

СЕКРЕТ від Олександра Войтенка. *Складіть своє резюме і заручіться підтримкою від інституту післядипломної освіти або відділу освіти, перш ніж відправлятися проводити семінар в інше місто.*

СЕКРЕТ від Наталі Голосової. *Якщо ви обмежені в коштах, використовуйте не ватман, а недорогі шпалери. Не забувайте розвісити всі наробки по стінах, а наприкінці роботи зверніть увагу учасників: «Подивіться, як багато ми зробили сьогодні».*

СЕКРЕТ від Ірини Костюк. *Під час перерви підійдіть до кожного з учасників і похваліть його – знайдіть щось позитивне в його роботі, а для цього намагайтеся запам'ятати все, що дізналися про ваших учасників протягом семінару.*

СЕКРЕТ від Олени Гребенчук. *Якщо у вас був триденний семінар, під час заключної частини вручення сертифікатів намагайтеся створити святкову атмосферу, потурбуйтеся про оздоблення приміщення і фотографії, повісьте усі напрацьовані плакати.*

СЕКРЕТ від Людмили Піліпчатіної. *Запам'ятайте імена учасників і при кожній нагоді дякуйте їм, називаючи на ім'я, можна навіть у ласкавій формі – Світланочка, Оленочка.*

СЕКРЕТ від Поліни Вербицької. *Запросіть на семінар представників місцевої газети, радіо і телебачення. Запропонуйте учасникам написати відгук про семінар до місцевої газети.*

СЕКРЕТ від Петра Кендзьора. *Непогано було б озброїтися фотоапаратом!*

СЕКРЕТ від Андрія Йоффе. *Якщо аудиторія стомилася, спробуйте її підбадьорити й мобілізувати. Перервіть роботу, нагадайте правила.*

СЕКРЕТ від Олени Пометун. *Підтримуйте мікроклімат в аудиторії, тримайте усіх у полі зору.*

СЕКРЕТ від Олени Гребенчук. *Пишіть розбірливо.*

СЕКРЕТ від Петра Кендзьора. *Для презентації акції «Громадянин» обирайте проблему посильну й актуальну, яка зможе навчити учнів співпрацювати у групі. Проблема повинна мати виховний аспект і залучати громаду.*

СЕКРЕТ від усіх тренерів. *А секрету немає – любіть життя і справу, якою займаєтеся!*

Більше рекомендацій щодо проведення семінарів можна знайти у книжці «Вчимося разом» (автори О. Войтенко, П. Кендзьор, Н. Голосова, І. Костюк, Л. Середяк).

P. S. Звісно, шпаргалки – річ дуже ненадійна. В них також можуть бути помилки. Тому слово за вами, друзі, колеги. Метри тренерської роботи! Якщо ви не згодні з цими порадами – виправляйте, доповнюйте, радьте! Пропонуємо продовжити рубрику!

За сприяння Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні

ВІСНИК програм шкільних обмінів

ВІСНИК | НОВИНИ | ВИПУСКНИКИ | РОЗРОБКИ | ІНФОРМАЦІЯ | ФОРУМ

Лариса Середяк
Тиждень міжнародної освіти

Львівські випускники програм активно включаються у проведення Тижня міжнародної освіти. Наталя Голосова у Стрию 21.11 і Бродівському районі 22.11 проводитиме семінар з громадянської освіти для вчителів суспільних дисциплін. Ірина Костюк 17.11 і Лариса Середяк 18.11 в Інституті післядипломної освіти проведуть навчальні семінари з проблем інтеграції громадянської освіти в навчально-виховний процес. Ліля Левкевич 19.11, в СШ № 16 працюватиме з учителями над інтерактивними технологіями навчання. На всіх цих зустрічах презентуватиметься програма Держдепартаменту США «Партнери в освіті» і курс з громадянської освіти, розроблений завдяки співпраці з американськими фахівцями. Оля Слєпухіна саме в цей час розповідатиме про систему освіти і проблеми становлення громадянського суспільства України в штаті Алабама. Це лише частина із запланованого. Оскільки відчуваємо позитивні зміни в атмосфері після закінчення зустрічей з колегами-педагогами, то й працюємо із задоволенням. Приєднуйтесь!

Олена Франчук
Ярмарок програм

На семінарі були презентовані такі думки, проекти та приклади успішної реалізації ідей.
Закревська Світлана (Донецьк): «Фінансовий менеджмент» (онлайновий тренінг та консультації);
Гольдріна Ірина (Херсон): семінар «Модернізація управління закладами освіти в умовах формування інформативного суспільства», відкриття ресурсного центру для вчителів у Цюрупинському районі Херсонщини;
Ковтонюк Анатолій (Житомир): проект видання антології адаптованого досвіду освітніх програм США;
Франчук Олена (Рівне), М'ясоїд Тетяна (Ялта): проект «Запровадження медіа-освітніх технологій у школах»;
Климишин Андрій (Харків): створення клубів для вивчення англійської мови, знайомства з американською культурою, реалізації освітніх проектів;
Саєнко Олег (Черкаси): розширення кола партнерських організацій завдяки залученню випускників освітніх програм країн Європи, міжнародних товариств та організацій;
Клименко Олена (Полтава): об'єднання регіональних ініціативних груп у кущові, виходячи зі спільних інтересів діяльності.

Анатолій Ковтонюк
Антологія адаптованого досвіду

Шановні випускники програм обміну!
Завдяки вашим відгукам, готовності поділитися набутим у США та адаптованим в Україні досвідом готується проект «Антологія адаптованого досвіду для середньої школи». Прохання до випускників УСІХ програм і учасників спонсорованих проектів: надішліть повідомлення з адресою вашої електронної пошти (або ж звичайної) координатору проекту (akovt@iatp.org.ua) з тим, щоб умови участі та анкета учасника точно і вчасно надійшли адресатам. Просимо також повідомити цю інформацію іншим випускникам. Дякую за розуміння і підтримку!

Сергій Саєнко
Другий тренінг у Рівному

З 22 по 24 жовтня у Рівному проведено другий семінар-тренінг для випускників урядових освітніх програм США. Цього разу тренінг проводили професор Олена Пометун та тренер Ігор Сущенко. Учасники (близько 30 осіб) поглибили свої знання інтерактивних технологій та їх застосування, поділилися досвідом. Семінар пройшов напрочуд цікаво, адже завжди корисно працювати в колі однодумців.
Про Олену Франчук, організатора тренінгу, можна говорити безкінечно. Щоразу вона показує приклади високого служіння справі розвитку вітчизняної освіти, заворожує душевністю, щирістю і широтою душі. Як завжди, величезна подяка Наталії Єремєєвій.
Учасники тренінгу запропонували створити Всеукраїнську фундацію на кшталт «Нової доби» зі Львова. Мабуть, це було би доцільно, і випускники висловляться на форумі щодо цієї пропозиції.

Олена Козлова
Сумські ініціативи

Участь у семінарі-тренінгу в Рівному стала поштовхом для розвитку практичних лідерських навичок, бажання шукати резерви у професійному вдосконаленні. О. Г. Козлова, завідувач кафедри управління та менеджменту педагогічного університету, Олег Гончаренко, представник Програми ІАТР у Сумах, та тренер Центру ІАТР Андрій Півень провели семінарське заняття «Робота з електронною поштою», де були застосовані інтерактивні технології навчання магістрів спеціальностей «Управління навчальним закладом» та «Педагогіка вищої школи». Учасники семінару зацікавилися освоєнням та використанням технологій онлайнового спілкування та захопилися продемонстрованими методиками навчального процесу.

Сергій Саєнко
Ініціативна група в Черкасах

17 жовтня у приміщенні обласного Будинку вчителя провела засідання ініціативна група випускників освітянських програм, спонсорованих урядом США. У засіданні взяли участь випускники програм «Громадські зв'язки», «Sister-States», «PIE» та ін. Вирішено розпочати регулярну роботу. Учасники засідання розглянули програми на 2003–2004 рр., поділилися здобутками, окреслили плани роботи групи.

Visnyk
Happy anniversary, Viktor!

Дорогі колеги!
Випускник програми «Партнери в освіті» Віктор Костянтинович Горячев цими днями відзначає свій золотий ювілей. Ми запрошуємо всіх вас приєднатися до привітань *Вісника програм шкільних обмінів* і побажати цій надзвичайно приємній і розумній людині міцного здоров'я, довгих років життя! Щоб його натхнення і наснаги вистачало на нові цікаві й корисні проекти з розвитку громадянської освіти, втілення демократичних традицій у середній школі та системі управління освітою.
Пане Вікторе! Ми Вас вітаємо і пишаємося, що серед нашої громади випускників урядових програм США є Ви – активна, успішна, дипломатична й небайдужа особистість, яка кожного дня послідовно, хай інколи за рутиною і непомітно, виконує свої обов'язки активного громадянина і фахівця на користь громади і країни! Хай Вам щастить!

Лариса Середяк
З ювілеєм!

Шановний п. Вікторе! Приєднуюсь до теплих привітань *Вісника* і дозволю собі нагадати, що ювілей – це не тільки підсумки минулого, а й нові плани на майбутнє. З роси і води Вам! Такої ж активності, творчості й пошуку!

Павло Ліневич
Поширюємо досвід – Новоград-Волинський

14–15 жовтня у Новограді-Волинському на базі гімназії ім. Лесі Українки відбувся обласний семінар завідувачів рай-(міськ)методкабінетів Житомирської області «Громадянська освіта і громадянське виховання учнівської молоді: комплексний підхід і інноваційні методики».
Мені випало поділитися досвідом впровадження громадянської освіти в гімназії. У роботі семінару брав участь А. Ковтонюк. Безумовно, у наших здобутках є результат і того, важливого для нас серпневого семінару, проведеного за підтримки Посольства США.
15.10 у гімназії я провів засідання клубу школярів міста «Звягель-ІНТЕЛЕКТ» з громадянським спрямуванням. Було сформовано 10 фокус-груп по 10 учнів зі всіх шкіл міста. Кожна група визначала проблеми у дотриманні прав дитини у місті, давала кількісну оцінку стану дотримання прав дитини, виробляла пропозиції щодо удосконалення умов розвитку інтелектуального та мистецького потенціалу учнівської молоді, ставила запитання до міського голови з цих проблем. У засіданні клубу «Звягель-ІНТЕЛЕКТ» брало участь понад 100 учнів. Вважаю, що воно було результативним та корисним і для учнів, і для влади. Ось така інтерактивна форма громадянської освіти у нашому місті. До речі, це було вже 15-те засідання клубу! Ми почали 5-й сезон.

Відділ преси, освіти та культури Посольства США

займається питаннями преси, освіти і культури, а саме: координує проведення заходів для преси, підтримує зв'язки з громадськістю, керує програмами культурного та освітнього обмінів, надає інформацію про американське суспільство та культуру, розповсюджуючи матеріали українською та англійською мовами, а також забезпечує роботу Інформаційного центру, Ресурсного центру для викладачів англійської мови, Американської бібліотеки в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» та Освітнього консультативного центру.

Інформаційні програми

Головна мета Відділу – надавати точну і своєчасну інформацію про Сполучені Штати Америки, акцентуючи увагу на політиці, яку проводять Американський Уряд та, відповідно, Посольство США. Друкована й електронна версія цієї інформації щодня розповсюджується серед журналістів та українських державних урядовців у вигляді «Washington File» – дайджесту офіційних урядових новин з Вашингтона щодо міжнародної політики. Відділ підтримує зв'язки з представниками засобів масової інформації, випускає прес-релізи, організовує прес-конференції, влаштовує супутникові телемости та цифрові телевідеоконференції. Крім цього, Відділ організовує семінари та програми обміну для журналістів, щоб забезпечити розвиток вільної й відкритої преси і вільний потік інформації.

Освітні програми

Обмін інформацією і досвідом між громадянами Сполучених Штатів Америки та України є головним компонентом роботи Посольства США, спрямованої на підтримку побудови громадянського суспільства в Україні. З цією метою Відділ пропонує ряд програм академічних і професійних обмінів. Щороку понад 2000 українців та американців беруть участь у цих програмах. Шляхом відкритих конкурсів проходить відбір учасників на академічні програми для студентів, учителів та професорів, науковців та фахівців переважно у галузі суспільних і гуманітарних наук. Крім того, Відділ координує програму з професійного обміну «Громадські зв'язки» та інші програми для бізнесменів, місцевих урядовців, працівників і представників неурядових організацій. Здійснюється підтримка програм партнерства між університетами та громадськими організаціями, які працюють у сфері охорони довкілля, жіночого лідерства та об'єднання громадян.

Фонд демократії

Це програма малих грантів, що сприяє розширенню демократичних принципів громадянського суспільства в Україні через підтримку конкурсних пілотних проектів від неурядових організацій. Проект повинен супроводжуватись рекомендаційним листом і мати підтримку співробітників Посольства США. До проектів, що були заохочені Фондом, увійшли проведення семінару молодих політичних лідерів, видання економічного часопису, різноманітні навчальні програми та конференції.

Американські студії, вивчення англійської мови

Діяльність Відділу щодо підтримки викладачів англійської мови здійснюється Ресурсним центром для викладачів англійської мови, який працює в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» та включає в себе продаж навчальних книг і касет, підтримку викладацьких конференцій та асоціацій викладачів англійської мови, надання в користування великої колекції відео- й аудіокасет, методичної літератури для вчителів, проведення семінарів спеціалістами з викладання англійської мови. Відділ також підтримує американознавчі конференції та науковців, які ними займаються, забезпечуючи їх необхідними матеріалами та обладнанням.

Наша діяльність також включає в себе підтримку видань американських книг українською мовою, читання спеціалістами та науковцями лекцій на актуальні теми, сприяння розширеному доступу до Інтернету та розвитку бібліотек.

Центр інформаційних ресурсів

Центр інформаційних ресурсів надає інформацію про США – політику, міжнародні відносини, безпеку, військові проблеми, право, економіку, торгівлю та екологію, культуру та освіту. Центр має в своєму розпорядженні бази даних on-line та на лазерних дисках, збірки документів, довідники на традиційних носіях. Центр співпрацює з урядом, журналістами, вченими, представниками ділових кіл, іншими особами та організаціями, що мають професійну зацікавленість в інформації про Сполучені Штати Америки. Центр надає інформацію факсом та електронною поштою, а також телефоном у разі термінової потреби. Ресурси Інформаційного центру можна використовувати особисто за попередньою домовленістю.

Вісник програм шкільних обмінів
видається і розповсюджується
Відділом преси, освіти та культури Посольства США
в Україні з 1999 року і виходить 4 рази на рік.
Всі матеріали розміщені також на веб-сторінці
http://visnyk.iatp.org.ua
Менеджер проекту Наталія Єремеєва
(ел. пошта: visnyk@iatp.org.ua)

Наша адреса:
04050, Київ, вул. Глибочицька, 4
Тел.: (044) 490-40-26;
Детальнішу інформацію про програми і діяльність Відділу преси, освіти та культури можна знайти, завітавши на нашу веб-сторінку:
www.usembassy.kiev.ua

Від редакції.

Ми поважаємо Вашу думку. Відділ преси, освіти та культури Посольства США не завжди поділяє погляди авторів статей. Ми чекаємо на Ваші ідеї і статті. Посилання на передруки з видання «Вісник програм шкільних обмінів» обов'язкові.

Видавничий дім «КМ Академія».
04070, Київ, вул. Сковороди, 2.
Тел./факс: (044) 416-60-92; 238-28-26.
E-mail: phouse@ukma.kiev.ua
Зам. № 3-174.